

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Första kammaren.

Nr 26.

Onsdagen den 26 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Eriksson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 262, angående förstärkning av det för budgetåret 1938/39 anvisade reservationsanslaget till vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 218, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för lämnande av ersättning av statsmedel för taxeringsarbete i Stockholms stad.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **Pehrsson-Bramstorp**, Ang. förbättrande av jordbrukets räntabilitet i Norrland. som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Hagströms fråga angående ytterligare åtgärder till förbättrande av jordbrukets räntabilitet i Norrland, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Herr Hagström har framställt en fråga, huruvida jag ämnar vidtaga några ytterligare åtgärder, varigenom jordbrukets räntabilitet i Norrland kan bli bättre jämförd med den i Skåne och övriga Sydsverige.

Till svar härå ber jag att få hänvisa till att 1938 års jordbruksutredning även har till uppgift att utreda frågan om jordbruksstödets avvägning mellan olika landsdelar och i fråga om jordbruk av olika storlek och driftstyp. I direktiven för utredningen framhålles bland annat, att förutsättningarna för jordbrukets bedrivande icke äro desamma i landets olika delar eller i fråga om jordbruk av olika storlek och driftstyp samt att utredningen bör söka klargöra jordbrukspolitikens verkningar även i detta avseende och uppgöra förslag till avväganden olika landsdelar och jordbruksgrupper emellan. Härtill kommer, att 1936 års skogsutredning är sysselsatt med frågor, som äro av största vikt för det norrländska jordbruket.

I årets proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område har föreslagits särskilt pristillägg för intill 450 kg mjölk i månaden. Med hänsyn till jordbrukens storlek i Norrland torde detta förslag i särskilt hög grad komma Norrland till godo. Denna anordning jämte förut genomförda förbättringar medför, att det övervägande flertalet producenter inom förevarande områden från de på hela landet belöpande prisutjämningsmedlen erhålla extra pristillägg av sammanlagt 2.5 öre per kg mjölk i Västernorrlands län, 3.5 öre i Västerbottens län och 4.5 öre i Norrbottens län. Jag vill slutligen erinra om de förslag, som framlagts i proposition nr 236 angående ändrade grunder för egnahemsverksamheten m. m., varmed bland annat åsyftas att högst väsentligt öka möjligheterna att förstärka ofullständiga jordbruk, vilken fråga torde vara en av de viktigaste för det norrländska jordbrukets vidkommande.

Ang. förbättrande av jordbrukets räntabilitet i Norrland. (Forts.)

Herr **Hagström**: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få frambära mitt tack för det erhållna svaret. Jag måste dock säga, att jag knappast kan känna mig tillfredsställd med detta svar. Det råder i Norrland en ganska enig åsikt därom, att denna landsända blivit tillbakasatt och missgynnad i fråga om stödåtgärder för jordbruket. Visserligen ha vi i Norrland, såsom herr statsrådet påpekade, vissa fördelar beträffande mjölkregleringen, men dessa fördelar kunna knappast uppväga den höjning av levnadskostnaderna, som norrlänningarna — och då även de norrländska jordbrukarna — få vidkännas på grund av brödsädesregleringen och subventionen till sockerbetsodlingen.

Vad beträffar de stödåtgärder, som innefattas i den nu föreliggande kungl. propositionen angående prisreglerande åtgärder för jordbruket, förbisåg jag icke dessa, när jag framställde min fråga, men jag ansåg dessa åtgärder vara otillräckliga för Norrlands vidkommande. Beträffande herr statsrådets hänvisning till den pågående jordbruksutredningen och skogsutredningen är det ju gott och väl, om vi norrlänningar kunna hoppas något av dessa utredningar. Ty att vänta och leva på hoppet — det är just vad vi norrlänningar ha åtskillig träning i!

Ang. reviderade bestämmelser rörande traktortåg m. m.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **Strindlund**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Mannerskantz' fråga angående revidering av vissa bestämmelser rörande traktortåg och s. k. epatraktorer, och nu yttrade: Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Axel Mannerskantz har till mig framställt följande fråga:

Kan man räkna med att statsrådet efter samråd med statsrådet och chefen för finansdepartementet kommer att föreslå åtgärder för revidering av nu gällande bestämmelser i motorfordonsförordningen och förordningen om automobilskatt i syfte att göra bestämmelserna rörande traktortåg och s. k. epatraktorer otvetydiga och ägnade att befrämja jordbruksdriftens rationalisering?

I den mån åtgärder erfordras för att författningarna rörande motortrafiken skola bli otvetydiga, är jag givetvis beredd att medverka därtill.

På vad sätt genom ändring av berörda författningar jordbruksdriftens rationalisering kan befrämjas, utan att därvid automobilagstiftningens syften äventyras, är ett spörsmål, som på grund av inkomna framställningar redan är föremål för överväganden inom departementet.

Herr **Mannerskantz**: Jag ber att få tacka för svaret. Det är ju glädjande, att saken är under omprövning, ty som det nu är kan det faktiskt inte fortgå. Jag skulle emellertid vilja hemställa, att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, som ju dessutom är representant för jordbruksnäringsen, ville försöka att ordna så, att det inte bara blev otvetydighet, utan även sådana bestämmelser, som äro ägnade att möjliggöra för jordbruket att begagna sig av dessa tekniska framsteg. Skulle det vara så, att både traktortåg och s. k. epatraktorer skola beskattas fullt ut lika mycket som vanliga automobiler, fruktar jag, att jordbrukarna måste avstå från deras användning.

Ang. vinstmarginalen vid leveranser av försvarsmateriell.

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet **Sköld**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Ohlins fråga angående vinstmarginalen vid svenska leveranser av försvarsmateriell till svenska staten, fick nu ordet och anförde: Herr talman! Herr Ohlin har till

Ang. vinstmarginalen vid leveranser av försvarsmateriell. (Forts.)

mig framställt fråga, huruvida vinstmarginalen vid svenska leveranser av försvarsmateriel till svenska staten undersökts och befunnits icke vara olämpligt stor och huruvida särskilda åtgärder vidtagits för att garantera, att icke vid dylika leveranser i framtiden för höga vinster uppkomma på de svenska skattebetalarnas bekostnad.

I anledning härav kan jag meddela, att, i den mån för krigsmateriel ett internationellt gällande prisläge (världsmarknadspris) föreligger, det kunnat konstateras, att de svenska leveranserna till svenska staten i allmänhet ske till ett pris, som icke oväsentligt understiger världsmarknadspriset. I andra fall hava några undersökningar i frågans syfte icke företagits, men saken är och skall framgent vara föremål för uppmärksamhet från regeringens sida.

Herr Ohlin: Jag ber att få tacka för svaret. Jag vill med anledning av detsamma endast påpeka, att man har anledning förmoda, att den vinstmarginal, som en hel rad av leverantörer av krigsmateriel erhåller vid leveranser till svenska staten, numera är väsentligt större än för några år sedan. Jag hänvisar till det förhållandet, att råvarupriserna för närvarande ligga på ungefär samma nivå som 1936 — i vissa fall på något högre nivå — och att arbetslönerna endast äro obetydligt högre, medan däremot de priser, som betingas vid leveranser, i många fall äro mycket väsentligt högre än dem man räknade med vid 1936 års försvarsbeslut. Följaktligen ligger det nära till hands att antaga, att vinstmarginalen undergått en högst betydande stegring.

Herr statsrådet meddelar nu, att man i jämförelse med på den internationella marknaden gällande priser har funnit de svenska icke vara högre, utan snarare lägre. Under en rustningskonjunktur som den nuvarande utesluter detta emellertid inte, att de svenska leverantörerna erhålla en *mycket* hög vinstmarginal. Jag vill hemställa till herr statsrådet att överväga, huruvida vi icke i Sverige skulle med vissa modifikationer kunna använda ett liknande förfaringssätt, som införts i Förenta Staterna och Frankrike. I Förenta Staterna har man begränsat vinstmarginalen vid amerikanska leveranser till amerikanska staten till 12 %, och i Frankrike har man nyligen gjort samma begränsning till 10 %.

Jag gläder mig för övrigt åt att frågan är föremål för regeringens fortsatta uppmärksamhet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 18—20 och andra lagutskottets utlåtande nr 26.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 47, i anledning av väckt motion angående utredning om viss ändring i 2 § lagen angående köttbesiktning och slakthus;

nr 48, i anledning av väckt motion angående märkning av importerad gädda och gös;

nr 49, i anledning av väckta motioner om fortsatt tillämpning av lagen den 17 juni 1932 angående ytterligare utsträckning av lagen den 22 juni 1928 om ersättning till strandägare för mistad fiskerätt; samt

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av tomter från fastigheten Veterskoga 4¹ i Skinnskattebergs socken av Västmanlands län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till svensk undervisning för svenska barn i utlandet; och

nr 130, i anledning av väckt motion om löneklassberäkning för vaktmästaren vid universitetet i Uppsala P. A. Pettersson.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om en statlig
yrkesskola för
elektriska
installatörer.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 131, i anledning av väckta motioner angående inrättande av en statlig yrkesskola för elektriska installatörer.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *L. Franzon* och *G. Strömberg* (I:150) och den andra inom andra kammaren av herrar *T. Henriksson* och *R. Lundqvist* (II:285), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av utredning angående inrättandet av en statens elektriska installatörsskola samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I:150 och II:285 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Franzon: Herr talman! Samtidigt med denna motion väckte herr Strömberg och jag en annan motion, som kan betraktas som ett komplement till denna och som åsyftade inspektion och översyn av de installatörsskolor, som för närvarande finnas. Denna sistnämnda motion har avstyrkts av utskottet och avslagits av riksdagen. Att jag icke begärde ordet, när ärendet behandlades i kammaren, berodde på den välvilliga inställning, som utskottet ådagalade i sin motivering.

Oaktat att ett enhälligt utskott nu har avstyrkt även vår motion om verkställande av utredning angående inrättande av en statens elektriska installatörsskola, ber jag ändock att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk i denna angelägenhet. Jag gör detta dels för att ytterligare motivera förslaget om utredning, dels för att kammaren inte skall få den uppfattningen, att jag motionerat för motionerandets egen skull.

Utskottets motivering för avslag, nämligen att den föreslagna nya behörighetsförordningen först bör vara genomförd, innan någon utvidgning och omläggning av installatörsundervisningen kan upptagas till avgörande, kan ju ha vissa skäl för sig. Utskottet synes emellertid ej i tillräcklig grad ha beaktat, att vårt förslag om en eventuell installatörsskola icke i och för sig avsåg någon principiell omläggning av installatörsundervisningen, utan endast att få större möjligheter för sådana personer, som äro bosatta på landsbygden och i de mindre städerna, att komma i åtnjutande av installatörsundervisning till överkomliga kostnader.

När emellertid utskottet uttalar sina tvivelsmål om huruvida den skisserade statliga undervisningen kunde anses bli ändamålsenlig, synes utskottet icke ha tillräckligt grundligt satt sig in i de förhållanden, som äro rådande inom detta yrkesutbildningsområde. Om man studerar den år 1935 företagna utredningen, skall man finna, att frågan icke är av sådan art, att man utan vidare kan gå förbi densamma. Antalet i vårt land verksamma installatörer var 1935 icke mindre än 3,686. Om man tar hänsyn till den nya behörighetsförordning, som är föreslagen och säkerligen inom kort kommer att bli verklighet, finner man,

Om en statlig yrkesskola för elektriska installatörer. (Forts.)

att icke mindre än 52.7 % av dessa installatörer sakna den teoretiska utbildning, som skulle berättiga dem att få sitt behörighetsbevis kompletterat eller förnyat av kommerskollegium. Då utskottet här talar om att landsbygdens ungdom icke skulle ha nytta av den föreslagna undervisningen, vill jag framhålla, att icke mindre än 905 av samtliga installatörer äro verksamma på landsbygden, i distributionsföreningar och andra företag; av dessa 905 sakna 50 % den teoretiska utbildning, som skulle berättiga dem till fortsatt innehav av behörighetsbevis från kommerskollegium. Av 1,654 självständiga företagare voro i städerna verksamma 503, av vilka 247 eller 49.1 % innehade större eller mindre teoretisk installatörsutbildning, och de återstående 256 eller 50.9 % saknade sådan utbildning.

Hittills har det varit så, att kommerskollegium utfärdat behörighetsbevis för utförande av installationsarbeten för lågspänning upp till 380 volt och högspänning upp till 10,000 volt och däröver, varvid erfordrats minst 200 timmars teoretisk utbildning. Enligt den nya förordningen skall undervisningen för s. k. B-installatörer utsträckas till 600 timmar. Det är isynnerhet detta sistnämnda krav som gjort, att jag tagit upp frågan. Vi ha nämligen icke tillräckligt många installatörskolor i landet. Det förekommer ofta, att personer i Norrland måste resa ända ned till Hässleholm för att få installatörsutbildning; därvarande tekniska skola är nämligen den enda, som anordnar regelbundet återkommande yrkeskurser för elektriska installatörer, vilka kurser äro tillgängliga för personer även från andra delar av landet.

Överhuvud finner jag det anmärkningsvärt, att statsmakterna hittills enligt mitt förmenande åtgjort så litet beträffande tekniska utbildningsmöjligheter för den kategori av vårt folk, som det här är fråga om. Staten har sålunda för den högre tekniska undervisningen inrättat två tekniska högskolor, och tekniska läroverk finnas bl. a. i Härnösand, Västerås, Örebro, Stockholm, Eskilstuna, Norrköping, Borås, Göteborg och Malmö för utbildande av underbefäl och driftingenjörer m. m. inom industrien, men den enkle mannen i ledet har man hänvisat uteslutande till kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, korrespondensundervisning, o. d. Som bekant stå emellertid dessa kommunala skolor öppna endast för sådana personer, som äro bosatta inom respektive kommuner, och de enskilda tekniska läroanstalterna mottaga visserligen elever från olika håll, men skolavgifterna äro i många fall mycket höga. Installatörsundervisning kan vidare endast bedrivas på ett mindre antal platser, enär de mindre och medelstora städerna icke torde ha möjlighet att bedriva den högt kvalificerade undervisning, som erfordras för utbildning av elektriska installatörer. Även lärarefrågan är ytterst svår att lösa inom de mindre och medelstora städerna. Laboratorieutrustningen måste vara omfattande och förstklassig. Det får icke vara några vanliga fysiklaboratorier, utan de måste vara försedda med en utrustning, som möjliggör utförande av övningar med sådana maskiner och apparater, vilka förekomma ute i det dagliga livet.

Vid en statlig installatörskola skulle kurserna organiskt kunna ordnas på så sätt, att en dugande montör först finge genomgå en förberedande kurs, därefter den lägsta installatörskursen och — under det han samtidigt vore verksam i det praktiska livet — senare den högre installatörskursen, som skulle möjliggöra för honom att bli sin egen yrkesutöfvare. Efter ytterligare två terminers studier vid installatörskolan skulle en energisk och framåtsträvande yrkesman kunna bibringas en sådan grundlig installatörsutbildning, som skulle berättiga honom till erhållande av behörighetsbevis av den högsta klassen, s. k. behörighet av klass A eller ingenjörshörighet.

Den tekniska utbildningen har nyligen varit föremål för behandling inom Svenska teknologföreningen. På föreningens årsmöte den 23—24 mars i år

Om en statlig yrkesskola för elektriska installatörer. (Forts.)
höll sålunda professor A. Liljeström vid Tekniska högskolan ett föredrag över ämnet »Forskningsberedskap». Hans uttalande rörande den lägre tekniska undervisningen tillåter jag mig att återge in extenso. Han yttrade sålunda: »Men vi ha ju lärlings- och yrkesskolor, säger någon. Mycket riktigt, och vissa kommuners insatser äro utomordentliga. Men hur sköta statsmakterna sin del av arbetet?

Jag vill inte här ingå på den frågan. Jag vill endast belysa den med ett enda exempel: den kamp kommerskollegium fört med olika statsorgan för att få ordnad installatörsundervisning över hela landet. Staten ställer kompetenskrav och uppdrager åt kommerskollegium att se till att de uppfyllas. Men det finnes ingen av staten ordnad undervisning, varigenom denna kompetens kan förvärfvas. Kommerskollegium har varit nödsakat att i många fall hänvisa till Stockholms båda privata tekniska läroanstalter, där kommerskollegiets ombud fått utöva inspektorsverksamhet.» Professor Liljeström fortsätter: »Statens hittillsvarande liknöjdhet inför tekniken och dess kulturinsats gör att den som har brinnande håg för tekniska studier hänvisas till korrespondensinstitutet, om han bor på landet, eller till de privata tekniska instituten, om han bor i närheten av dem. Staten blundar för dessa undervisningsformers existens. Man har varit mycket angelägen om att utrota alla privata skolor av mer eller mindre humanistisk typ för att ersätta dem med allmänna läroverk. Men de här berörda undervisningsformerna få inte bara frodas, utan den kontroll som staten utövar på alla andra undervisningsområden genom skolöverstyrelsen lyser här med sin fullständiga frånvaro, och detta fastän det gäller kultiverande av en rasegenskap, som äger vital betydelse i vår nations kamp för sin existens.» Så långt professor Liljeström.

I utlåtande till Kungl. Maj:t den 17 februari i år angående överstyrelse för yrkesutbildning anförde kommerskollegium bland annat följande: »Trots att snart 20 år förflutit sedan den s. k. installatörsförordningen trädde i kraft saknar installatörsundervisningen alltjämt fast organisation, och nuvarande förhållanden på området måste närmast betraktas såsom ohållbara.»

Att dessa förhållanden inverka ogynnsamt på vårt lands ekonomiska liv i allmänhet framgår även av den »Berättelse över Södra Sveriges Ångpanneförenings verksamhet under år 1938» som föreningen nyligen utgivit. Å sidan 35 i berättelsen, under rubrik »Elektriska avdelningens berättelse» heter det sålunda ordagrant som följer: »Livaktigheten inom näringslivets olika grenar har medfört stor efterfrågan på elektriska maskiner, apparater och ledningsmaterial, vilket i sin tur medverkat till, att priserna hållit sig kvar på samma nivå som under tidigare år. En viss stegring av installationskostnaderna särskilt på landsbygden har kunnat förmärkas, och leveranstiderna äro ofta långa. Detta sammanhänger även med den starkt begränsade tillgången på fackkunniga yrkesmän. Behovet av utbildade installatörer är ännu icke fyllt. Det tillskott, som årligen erhålles genom installatörsutbildningen, absorberas omedelbart av installationsverksamheten.»

Mina herrar! Det synes vara riksdagens oavvisliga skyldighet att medverka därtill att drägliga och rationella förhållanden så snart som möjligt bliva rådande inom detta yrkesområde. De stora missförhållandena äro ju tydligt omvittnade från flera sakkunniga och omdömesgilla håll.

Herr talman, då jag finner det lönlöst att yrka bifall till motionen, sedan ett enhälligt utskott har avstyrkt densamma, ber jag dock att få rikta en vädjan till vederbörande departementschef, att Kungl. Maj:t måtte ägna frågan angående en rationellt ordnad installatörsutbildning och inrättandet av en statens elektriska installatörsskola vederbörlig uppmärksamhet och vidtaga sådana åtgärder på området, som kunna komma att betingas av utvecklingen

Om en statlig yrkesskola för elektriska installatörer. (Forts.)
inom det elektriska installatörsområdet, allt i syfte att gagna vårt lands rationella elektricitetsförsörjning.

Herr talman, jag har intet yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Strömberg, Dahlström, Wahlberg* och *Härdin*.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Det kunde kanske anses onödigt, att någon av utskottets medlemmar begärde ordet, då intet särskilt yrkande har framställts. Jag har alls ingenting emot den vädjan, som här riktats till chefen för ecklesiastikdepartementet. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att skälet till utskottets avslagsyrkande huvudsakligen ligger i punkten om att de sakkunnigas förslag för närvarande är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Därför, herr talman, skall jag inskränka mig till att endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till driften av icke statliga skyddshem m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 39, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 40, i anledning av vissa framställningar rörande understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen, i anledning av de likalydande motionerna I: 93 av herr *Nilsson, Theodor*, m. fl. och II: 150 av herr *Johansson* i Öckerö m. fl., måtte medgiva, att förre folkskolläraren *August Petterssons änka Hilma Adolfin Pettersson*, född *Johansdotter*, finge från och med den 1 januari 1939 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 444 kronor.

*Ang. pension
åt f. d. folk-
skolläraren
P. A. Pet-
terssons änka.*

Reservation hade anmälts av herrar *Holmgren, Ehrnberg, Swartling, Osberg* och *Andersson* i Lindome, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner I: 93 och II: 150 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. pension åt f. d. folkskolläraren P. A. Petterssons änka. (Forts.)

Herr Ehrnberg: Herr talman! Den nu föredragna punkten i bankoutskottets utlåtande behandlar en fråga, som avser pension åt en änka efter en f. d. skollärare. Saken är i och för sig av så ringa ekonomisk innebörd, att någon meningsskiljaktighet säkert icke skulle gjort sig gällande i utskottet — och än mindre skulle jag tagit upp en debatt i frågan — om icke ur principiella enligt mitt förmenande betydelsefulla synpunkter ett bifall till utskottets tillstyrkande hemställan skulle vara betänkligt och även kunna medföra icke önskvärda konsekvenser.

Frågan gäller, som jag redan nämnt, huruvida mot gällande pensionsbestäm- melser pension bör beviljas åt änkan efter en folkskollärare, som först vid 68 års ålder ingått äktenskap. Den efterlevande änkan hade varit anställd som hushållerska hos folkskolläraren under en period av 30 år mot en årslön av 100 kronor. Denna fråga har flera gånger varit uppe till omprövning och be- dömande. Redan året efter mannens död ingick änkan till pensionsanstalten med begäran att bli tillerkänd änkepension, men anstalten lämnade framställ- ningen utan bifall under hänvisning till innehållet i en paragraf i bestämmel- serna, som stadgar, att äktenskap, som delägare i anstalten ingår efter det han fyllt 65 år, icke grundlägger rätt till pension. Året efter ingick änkan med framställning till Kungl. Maj:t om beredande av änkepension, men Kungl. Maj:t fann denna framställning icke böra föranleda någon åtgärd, detta i en- lighet med yttranden från såväl statens pensionsanstalt som också från stats- kontoret, som avstyrkt bifall till framställningen i fråga. Härav torde man med allt skäl kunna draga den slutsatsen, att Kungl. Maj:t icke funnit till- räckligt talande skäl för att gå emot de bestämmelser, som funnos — och fin- nas — i pensionsreglementet.

Så kom denna fråga upp till behandling vid fjolårets riksdag efter motion av samma personer, vilka i år åter gjort denna framställning i en motion, som är avfattad i åtminstone ungefär samma ordalag som i fjol. När frågan då behandlades i bankoutskottet, var man där ganska enstämmigt av den upp- fattningen, att framställningen icke borde leda till någon åtgärd, och med en- dast två reservationer avstyrkte utskottet bifall till framställningen. När frå- gan i år förelåg till behandling i bankoutskottet, var stämningen inom utskot- tet en helt annan, och till ganska stor förvåning beslöt utskottet att tillstyrka samma framställning, som i fjol avstyrkts, ehuru icke några nya skäl fram- kommit, som mera skulle tala till förmån för framställningen än i fjol.

Vi reservanter ha icke kunnat tillägna oss en sådan rörlighet i åsiktsbild- ning, att vi, sedan vi det ena året efter moget övervägande fattat ståndpunkt i en fråga, redan året därpå anse oss vara beredda att gå emot den mening vi året förut förfäktat. Enligt min mening kan det icke lända till någon vidare respekt för riksdagen, vare sig inåt eller utåt, om riksdagen det ena året av- slår och det andra året är färdig att bevilja en likartad framställning.

Slutligen vill jag tillåta mig, herr talman, att erinra om ett förhållande, som framgår av utskottsutlåtandet men som, såvitt jag minnes, icke har beaktats och knappast omnämnts i utskottet. Det är nämligen det förhållandet, att den ifrågavarande änkan på grund av sjukdom sedan den 18 februari 1938 — så- ledes i över ett år — har vårdats på vederbörande kommuns ålderdomshem. Enligt mitt förmenande har hon där åtnjutit en synnerligen god vård, och en bättre vård, än hon med hjälp av det föreslagna pensionsbeloppet skulle haft möjlighet att erhålla, om hon lämnats på egen hand. Emellertid bör man vid sådant förhållande äga rätt att åtminstone starkt dra i tvivelsmål, huruvida änkan, om pension beviljas, personligen skulle få någon glädje eller välsignel- se av det belopp, som skulle kunna tilläggas i pension, och om icke detta be-

Ang. pension åt f. d. folkskolläraren P. A. Petterssons änka. (Forts.)
lopp i stället skulle av kommunen tillgodoräknas såsom ersättning för den vård, som lämnats, och antagligen allt fortfarande kommer att lämnas.

Med vad jag nu tillåtit mig anföra ber jag få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den vid punkten fogade reservationen, d. v. s. avslag på motionen.

Herr Åkerberg: Den föregående talaren uttryckte sin förvåning över att utskottet i år hade tillstyrkt denna motion, ehuru utskottet vid ett tidigare tillfälle hade avstyrkt samma yrkande. Ja, varje ledamot av utskottet får väl i detta avseende tala för sig själv, och jag kan givetvis inte tala för utskottets majoritet, därför att majoriteten i en sådan fråga, där man väger med guldvikt, varierar efter utskottets olika sammansättning, men även på grund av att starkare skäl kunna anföras för ett yrkande det ena året än det andra. Vad mig själv beträffar är jag icke antecknad såsom närvarande vid behandlingen av detta ärende, men jag har i alla fall varit med och behandlat motionen på ett förberedande stadium och då givit min anslutning till dess yrkande. Förra gången tillhörde jag också dem, som ansågo att denna änka borde ha pension, ehuru de formella bestämmelserna talade mot en sådan.

Förhållandet är ju det, att denne folkskollärare Pettersson ingick äktenskap med kvinnan i fråga sedan han själv inträtt i pensionsåldern. Hans förra hustru hade dött rätt långt dessförinnan, men denna kvinna hade inte bara efter den förra hustruns död förestått hemmet och vårdat barnen, utan även förut, då den förra hustrun under många år var sjuk och inte var i stånd att sköta hemmet och barnen, fullgjort hennes skyldigheter i detta avseende. Efter den förra hustruns död har hon på ett mönstergillt sätt förestått hemmet och varit som en mor för barnen. När äktenskapet 1923 ingicks var det inte, som det brukar kunna vara i sådana fall, någon, jag skulle vilja säga, manipulation för att änkan skulle komma i besittning av familjepension efter mannens död, utan det var endast en bekräftelse på ett förhållande som sedan länge hade ägt bestånd. Kvinnan hade varit den verkliga husmodern, och vid sådant förhållande har jag för min del, liksom bankoutskottets majoritet, ansett starka skäl tala för att bevilja henne pension.

Herr Ehrnberg har påpekat att änkefru Pettersson, enligt vad som meddelas i utskottsutlåtandet, vårdas på ett ålderdomshem och alltså har sin bärgning där. Enligt vad jag har inhämtat beror detta på, att hon var sjuk vid det tillfälle då hon togs in på ålderdomshemmet. Hon har ju för närvarande ingen annan inkomst än sin folkpension. Denna kan hon något så när dra sig fram på, så länge hon har hälsan, men då hon blev sjuk, räckte inte den blygsamma inkomsten att skaffa henne den vård hon behövde. Hon blev därför intagen på ålderdomshemmet. Men det är inte meningen att hon skall stanna där, utan efter sitt tillfrisknande, som redan lär vara ett faktum, kommer hon att återta sin självständiga tillvaro. Detta förhållande tycker jag alltså inte behöver tala emot pensionens beviljande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson, Theodor: Herr talman! Då jag i år begär ordet i denna fråga, gör jag det under andra förhållanden än då frågan förra gången var före. Det torde vara tämligen allmänt bekant, att riksdagen förra året av formella skäl inte kom åt att allsidigt behandla detta spörsmål. Jag skall inte här relatera förloppet, men då det kan synas som om både utskottets majoritet och motionärerna skulle ha handskats litet ovarsamt med frågor av principiell karaktär, ber jag, herr talman, att få ta kammarens dyrbara tid en liten stund i anspråk.

Ang. pension åt f. d. folkskolläraren P. A. Petterssons änka. (Forts.)

Det är två skäl som föranlett motionärerna att i år återkomma. Det första skälet är att man vid genomläsning av riksdagens handlingar finner hundratal fall, där personer ha väddat till riksdagen att få tillgodogöra sig en rätt, som de rent formellt inte skulle ha, vilka fall blivit upptagna i motioner eller kungl. propositioner. Den nu avlidne folkskolläraren blev änkeman 1893 med fem minderåriga barn. Han anställde omedelbart vid hustruns dödsfall den kvinna, som det nu är fråga om att bevilja pension. Hon fick sköta hemmet och de fem minderåriga barnen på en folkskollärlön, som på den tiden i allra lyckligaste fall uppgick till 1,000 kronor om året. Då det sista barnet lämnade hemmet 1923, ingick denne änkeman nytt äktenskap med sin hushållerska, som tjänat honom troget i trettio år. När mannen avled 1934, hade makarna således varit gifta i elva år.

När nu denna änka, som reservanten påpekade, gjorde framställning hos pensionsstyrelsen om pension, kunde pensionsstyrelsen givetvis av formella skäl inte bifalla denna ansökan. Den stred mot bestämmelserna, då denne änkeman skulle ha ingått äktenskap med sin hushållerska tre år innan han i verkligheten gjorde det. Då ärendet sedermera kom till Kungl. Maj:t, befann sig Kungl. Maj:t i samma ställning: de formella bestämmelserna lade hinder i vägen för ett bifall. Då man emellertid ansåg att billighetsskäl talade för framställningen, fanns ingen annan väg att gå än genom riksdagen.

Det var emellertid, som vännerna här i kammaren noggsamt känna till, inte uteslutande detta skäl som gjorde att vi i år återkommo, utan det var även ett formellt skäl. Förra årets motion var skriven så att intet belopp fixerades, utan det hemställdes att utskottet skulle fixera beloppet. Motionärerna föreslogo 444 kronor, men då jag hade ordet i kammaren, skickade herr talmannen bud, att detta yrkande inte kunde tagas under omprövning. Den ärade reservanten må alltså inte förvåna sig så mycket över att vi kommo igen i år. Om riksdagen i år skulle följa utskottet och fatta ett annat beslut än förra året, beror det uteslutande på att riksdagen förra året var förhindrad att ta positiv ställning till motionen. Att utskottet dessutom, som den ärade reservanten påpekar, har ändrat mening, beror på att verkligen något nytt framkommit, nämligen uppgift på den arrendesumma änkan uppbär för det jordbruk hon utarrenderar. Under sitt sista levnadsår köpte nämligen denne folkskollärare en jordbruksegendom. Han trodde väl inte att han skulle dö före sin gumma — där om visste han ju för övrigt ingenting — och han tänkte att han på gamla dar hjälpligt skulle kunna dra sig fram på sin lilla pension och på vad jordbruket gav. Så dog han, hustrun kunde inte sköta jordbruket utan måste utarrendera det. Jag saknade förlidet år uppgifter för att kunna besvara de frågor som ställdes till mig, om hur mycket hon hade i arrende för detta jordbruk. Det kanske var mycket, antydde det från visst håll. Då utskottet inte kunde få dessa uppgifter, förstår man att utskottet var litet svävande på målet. I år föreligga sådana uppgifter. Det visar sig att hon har 100 kronor om året i arrende för sitt jordbruk plus 307 kronor 20 öre från den allmänna folkpensionen eller sammanlagt 407 kronor 20 öre.

Nu är det tydligt, herr talman, att även ett så litet belopp som 444 kronor kan ge anledning till principiella betänkligheter med hänsyn till de konsekvenser ett beslut skulle ha. Ja, men liknande principiella synpunkter kan man lägga på alla frågor, där de formella bestämmelserna inte räcka till utan riksdagen får fatta särskilda beslut på grund av sådana framställningar som jag nyss nämnde. För en liten stund sedan beslöto vi att pensionera en f. d. högre tjänsteman. En framställning om pension åt honom behandlades 1934 men avstyrktes då av utskottet och avslogs av riksdagen. I år har ett enhälligt utskott och en enhällig riksdag beslutat att bifalla samma framställ-

Ang. pension åt f. d. folkskolläraren P. A. Petterssons änka. (Forts.)
ning. Jag ser inte något orätt eller oriktigt däri, herr talman. Jag har själv suttit med i utskottet vid detta ärendes behandling. Men jag anser, att även om människor förgå sig här i livet, skola vi andra icke hata utan någon gång försöka glömma och ge den tröst och den lilla hjälp i ekonomiskt avseende som kan behövas. Pensionen för den man det gällde var 4 008 kronor — här gäller det 444 kronor. Billighetsskäl ha talat i ett tjugutal fall som bankoutskottet har gått med på. Jag åberopar billighetsskäl även i detta.

Jag kanske tröttar kammaren, men jag kan inte hjälpa att jag måste påpeka ännu en sak. Det var elva år sedan riksdagen behandlade en framställning som var någorlunda analog med denna. Det gällde då en linjeförman vid telegrafverket, som ingick äktenskap några år efter det han hade uppnått pensionsåldern. Den gången — det var 1928 — lät riksdagen på bankoutskottets förslag billighetsskäl och behjärtansvärda synpunkter tala och beviljade ett bidrag med samma belopp som i detta ärende föreslås. Under de sex år jag varit med i utskottet har, herr talman, mina herrar, ingen framställning gjorts av samma slag som framställningen angående linjeförmannens änka. Jag är den förste som tar upp en sådan. Äro inte konsekvenserna farligare än de nu se ut att arta sig till, tycker jag det är en billig fordran.

Denna änka vistas nu på ett försörjningshem, och den ärade reservanten säger att hon där säkerligen får bra vård. Ja det får man nu för tiden på alla ålderdomshem med endast få undantag, dess bättre, dess bättre. Men det finns hos denna gamla en tillgång, ett värde, som vi icke skola försumma att tillvarata. Dessa gamla ha en strävan, vars betydelse man aldrig bör underskatta, nämligen att försöka stå på egna ben och att spänna de sista krafterna för att klara sig själva. Ifrågavarande änka har gjort det, så länge hon hade hälsan. När den svek, räckte inte 407 kronor 20 öre till hennes uppehälle och vård, och därför måste hon tagas in på försörjningshemmet. Om riksdagen bifaller den föreliggande framställningen, skulle det vara möjligt för henne att flytta tillbaka till sin lilla stuga. När jag var hemma under påskferierna, talade jag med en av hennes styvsöner, och han sade, att gumman nog kryat på sig igen. Något nödvång att kvarhålla henne på ålderdomshemmet torde alltså inte längre föreligga. Får hon detta ekonomiska stöd av staten, kan hon säkert reda sig — man brukar hjälpa varandra på landet i fall som detta.

Det är ännu en synpunkt jag vill framhålla, nämligen att människorna ute i bygderna säkerligen komma att få mycket svårt att inse det rättvisa i, att då en person har inbetalat sina pensionsavgifter och ingått nytt äktenskap med hänsyn till sina hemmavarande barn tre år efter uppnåendet av den i reglementet angivna åldern, detta formella skäl skulle hindra änkan från att utfå sin enligt deras mening fullt lagliga rätt.

Maken har betalat in 1,329 kronor. Gumman är gammal — åttio år. Det är möjligt, att hon nu aldrig hinner uppbära någonting av den pension, som här föreslås. Då jag nu, herr talman, yrkar bifall till utskottets förslag, hemställer jag vördsamt till kammaren att ge gumman denna uppmuntran.

I herr Theodor Nilssons yttrande instämde herrar *John Gustavson*, *Emil Andersson* och *Karl Andersson*.

Herr Ehrnberg: Med anledning av den siste ärade talarens såsom vi väl alla väntade oss varmhjärtade anförande tillåter jag mig endast att erinra om, att man i pensionsfrågor nog måste anlägga litet mer realistiska synpunkter än den ärade motionären gör. I varje fall bör man söka att inte alltför långt avlägsna sig från de pensionstekniska bevekelsegrunder, som motiverat reglementets utformning.

Ang. pension åt f. d. folkskolläraren P. A. Petterssons änka. (Forts.)

Vad beträffar de paralleller, som den siste ärade talaren sökte draga upp till ett par andra i dag föreliggande pensionsfrågor, vill jag för min del med ganska stor bestämdhet påstå, att någon jämförelse därvidlag rätteligen icke kan komma i fråga. De två fall, som åsyftades, gällde ju f. d. tjänstemän, som under en lång följd av år innehåft befattningar och på grund därav ansetts vara berättigade till pension. Framställningar därom ha visserligen tidigare avslagits, men det har skett med åberopande av skäl, som näppeligen kunna anses ha varit hållbara. Jag förstår synnerligen väl, att det i en fråga som denna är mycket tacksammare och angenämare att tala till förmån för den ståndpunkt, som utskottets ärade ordförande och den siste ärade talaren intagit, men jag kan inte hjälpa, att jag inte känner mig övertygad av de skäl, som av dem anförts för bifall till utskottets förslag. Jag måste därför vidhålla mitt avslagsyrkande, och jag vill ytterligare framhålla, att då Kungl. Maj:t inte velat taga upp denna fråga och framlägga den för riksdagen, har Kungl. Maj:t därmed bestämt visat sig hysa den uppfattningen, att framställningen icke borde bifallas.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, förste på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ehrnberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40 punkten 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ehrnberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 37.

Därjämte hade 16 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 9—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

*Om förhöjd
pension åt
arbetschefen
C. J. A.
Wästfelts
änka.*

I två likalydande motioner, nr 7 i första kammaren av herr *Gabrielsson* m. fl. och nr 21 i andra kammaren av herr *Arneberg* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att den till arbetschefen C. J. A. Wästfelts änka

Om förhöjd pension åt arbetschefen C. J. A. Wästfeldts änka. (Forts.)
år 1936 beviljade årliga pensionen av 900 kronor finge från och med den 1 januari 1939 höjas till 1,200 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner I:7 och II:21 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Gabrielsson**: Såsom kammaren erinrar sig, beslöt 1936 års riksdag att bevilja pension till änkan efter byggnadschefen Wästfeldt. Den beviljades med anledning av väckta motioner, vari begärdes en pension på 1,500 kronor. Pensionens storlek bestämdes emellertid av riksdagen till 900 kronor. Nu har väckts en motion med begäran, att pensionsbeloppet skulle höjas till 1,200 kronor. Därom yttrar utskottet: »Då enligt bankoutskottets uppfattning någon väsentlig förändring ej inträffat i de förutsättningar, som lågo till grund för fastställandet av det änkefru Wästfeldt beviljade pensionsbeloppet, har utskottet, med hänsyn jämväl till de konsekvenser ett bifall till motionerna skulle kunna medföra, ansett sig böra avstyrka bifall till desamma.»

Anledningen till att vi, som motionerade i frågan år 1936, ha återkommit i år med begäran om höjning av pensionen är dels att fru Wästfeldt, som år 1936 enligt läkarintyg led av avsevärt nedsatt arbetsförmåga, numera enligt bifogade läkarintyg blivit genom svårartad reumatisk sjukdom praktiskt taget helt arbetsförmögen, dels den omständigheten att riksdagen i ett jämförbart fall år 1938 på förslag av Kungl. Maj:t beviljade en änkepension av 1,200 kronor per år. Det gällde även då en änka efter en befattningshavare vid statens järnvägsbyggnader, nämligen sektionsingenjören Rönströms änka. Ser man på de omständigheter i övrigt, som jag förmodar bruka ligga till grund för bankoutskottets prövning av dylika frågor, finner man av handlingarna, att Wästfeldts tjänstetid vid statens järnvägsbyggnader var nära 32 år, att Rönströms tjänstetid vid statens järnvägsbyggnader var cirka 23½ år, att tillgångarna efter Wästfeldt uppgingo till 5,882 kronor och tillgångarna efter Rönström till 13,580 kronor, att fru Wästfeldt är född år 1878 och fru Rönström år 1882; den senare är således betydligt yngre. Utlåtandet upplyser, att fru Rönström har fyra vuxna barn och fru Wästfeldt en son och fem döttrar, varav två av de yngsta ännu icke hunnit komma ut i förvärsarbete. De övriga äro icke i den ekonomiska ställningen, att de i avsevärd mån kunna bidra till sin moders ålderdomsförsörjning.

Vid en prövning av alla dessa omständigheter tillsammans kan jag icke komma fram till annat resultat än att änkefru Wästfeldt bör tillerkännas minst lika stor pension som den riksdagen beviljade fru Rönström, nämligen 1,200 kronor per år. Läger man till detta en rättvis uppskattning av den långa, krävande och värdefulla livsgärning, som hennes avlidne man, arbetschefen Wästfeldt, nedlagt i statens tjänst vid byggandet av våra kulturbanor uppe i Norrland, måste man finna, att den blygsamma höjning av pensionen åt hans efterlevande sjuka hustru, som av motionärerna föreslagits, är väl motiverad. Jag vill samtidigt erinra de kamrater, som i egenskap av statsrevisorer besökte arbetena på kulturbanorna i Norrbotten, om vilken rörande omsorg arbetschefen Wästfeldt ägnade arbetarna däruppe. Det var kanske i viss mån på grund därav som bankoutskottet år 1936 gick med på att pensionen skulle beviljas, ehuru summan då blev alldeles för liten.

Jag vill som min personliga uppfattning säga, att det vore staten och riksdagen ovärdigt att på det sätt utskottet avser behandla en sjuk änka efter en statens tjänsteman, som i 32 års tid huvudsakligen varit bosatt uppe i ödebygden. kan man säga. Wästfeldt begärde på sin tid att få bo i Umeå men

Om förhöjd pension åt arbetschefen C. J. A. Wästfeldts änka. (Forts.)
blev dömd att bosätta sig i Arvidsjaur i en av våra i skattehänseende dyraste socknar, och han fick lov att ackordera in sina barn i Umeå stad, för att de skulle kunna få utbildning vid läroverk. Det gjorde, att han inte kunde spara så mycket av sina inkomster. Hans enda fel var ju, kan man säga, att han inte hade sparat så mycket, att han efterlämnade något kapital till änkan att leva av. Nu ligger alltså änkan sjuk i reumatisk värk och har en pension från staten på 900 kronor. En annan änka, som är frisk och duktig och har vuxna och försörjda barn, har riksdagen nyligen beviljat en pension på 1,200 kronor. Nu begära vi i motionen, att fru Wästfeldt skulle jämställas med denna andra och erhålla ytterligare åtminstone 300 kronor om året, ett belopp som för henne vore utomordentligt värdefullt. Bankoutskottet har emellertid avstyrkt framställningen av det principiella skälet, att inga väsentliga förändringar inträffat i förutsättningarna för pensionsbeloppets fastställande. Jag måste, herr talman, tyvärr säga, att jag anser, att dessa 300 kronor borde beviljas, och jag hemställer till kammaren att behjerta framställningen.

Jag yrkar således bifall till den motion, som väckts i ämnet, med begäran att änkefru Wästfeldt skall erhålla en pension av 1,200 kronor.

Häri instämde herrar *Björck, Asplund, Bäckström, Svedberg* och *Karl August Johanson*.

Herr Åkerberg: Jag har inte deltagit i behandlingen av det föreliggande ärendet. Då herr Gabrielsson talade om de principer, som bruka ligga till grund för bankoutskottets prövning av pensionsärenden, vill jag emellertid framhålla, att en av de principer, som utskottet framför allt brukar hålla styvt på, är att inte upptaga sådana pensionsärenden, som en gång avgjorts, till ny positiv prövning. De omständigheter, som herr Gabrielsson anført, bl. a. rörande denne Wästfeldts förtjänster i arbetet, voro säkert kända redan då ärendet avgjordes år 1936 och i enlighet med bankoutskottets förslag en pension på 900 kronor åt änkan fastställdes.

Det enda, som kan åberopas till förmån för att ärendet nu skulle tagas upp till ny prövning och pensionen höjas, är, att änkefru Wästfeldt på grund av sjukdom har blivit helt arbetsoförmögen, såsom det står i motionen. Men det är klart, att när en pension fastställs av riksdagen efter bankoutskottets prövning av frågan, tar naturligtvis både utskottet och riksdagen hänsyn till att pensionären efter hand kommer att bli alltmer arbetsoförmögen på grund av både sjukdom och ålder. Beloppet utmätas därför så, att det skall räcka, vare sig vederbörande länge håller sig frisk eller ganska snart blir arbetsoförmögen. Skulle man följa den principen, att pensionerna skola höjas ju äldre och skröpligare pensionärerna bli, skulle man ju införa en praxis, som bleve fullständigt ohållbar.

Med hänsyn till dessa betänkligheter anser jag mig böra yrka bifall till utskottets avstyrkande förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gabrielsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Om förhöjd pension åt arbetschefen C. J. A. Wästfelts änka. (Forts.)

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40 punkten 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 41, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående vissa reparations- och moderniseringsarbeten inom riksbankens fastighet i Linköping, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den lägre lantbruksundervisningens ordnande jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande.

I en till riksdagen den 3 februari 1939 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 109, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna, att den fasta lantbruksundervisningen ordnades i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer,

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda i anledning av omorganisationen erforderliga författningar,

dels ock till Bidrag till byggnadsarbeten vid lantmanna- och lantbruksskolor under nionde huvudtiteln för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner nämligen

1) I: 238 av herr *Wahlmark*, vari hemstälts, att riksdagen ville besluta, att statligt byggnadsbidrag i enlighet med i propositionen nr 109 angivna grunder finge utgå jämväl till lantmanna- och lantbruksskolor, som under senare år nybyggs och uppfyllde de i sagda proposition uppställda krav;

2) I: 239 av herr *Nilsson, Bror*, vari hemstälts, att det vid några av rikets lantmannaskolor, förslagsvis fem, skulle anordnas kurser, lämpade för inträdessökande, vilka genomgått folkhögskola eller förvärvat annan därmed jämförlig utbildning;

3) I: 240 av herr *Larsson, Sam*, m. fl. och II: 367 av herr *Carlström* m. fl., likalydande, vari hemstälts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)
nr 109 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande kortare kurser vid lantbruks-, lantmanna- och lantbrukshållsskolorna, speciellt avpassade för det mindre jordbrukets behov, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda;

4) I: 241 av herr *Persson, Ivar*, m. fl. och II: 368 av herr *Pettersson* i Dahl m. fl., likalydande, vari hemställts, att riksdagen ville besluta i enlighet med vad i motionerna anförts, samt

5) II: 369 av herr *Barnekow*, vari hemställts, att lantmannaskolas styrelse skulle äga utse föreståndare och lärare bland de sökande, som av lantbruksstyrelsen förklarades kompetenta.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

1) godkänna, att den fasta lantbruksundervisningen ordnades i huvudsaklig överensstämmelse med i utlåtandet angivna riktlinjer,

2) medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda i anledning av omorganisationen erforderliga författningar,

3) till Bidrag till byggnadsarbeten vid lantmanna- och lantbrukshållsskolor under nionde huvudtiteln för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor;

B) att motionerna I: 238, I: 239, I: 240 och II: 367, likalydande, I: 241 och II: 368, likalydande, samt II: 369 måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anført och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Tjällgren, Alfred Andersson, Hansson, Andersson* i Tungalsta, *Gustafson* i Dädesjö och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett, att utskottets motivering i fråga om förslaget rörande lantmannaskolorna bort hava den lydelse, reservationen visade;

2) av herrar *von Stockenström* och *Carlström*, vilka på anförda skäl hemställt, att riksdagen med anledning av motionerna I: 240 och II: 367 ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande anordnande av undervisning genom kortare kurser vid lantmanna-, lantbruks- och lantbrukshållsskolor eller på annat sätt, så avpassade att de kunde komma ett väsentligt ökat elevantal till godo, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda;

3) av herr *Sederholm*, som likväl ej antytt sin åsikt.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten A.

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Då jag varit med vid behandlingen av det föreliggande ärendet i utskottet och dessutom har avgivit en reservation beträffande motiveringen på en punkt, ber jag att i all korthet få säga några ord. Det faller av sig självt, att jag därvid inte kommer att ingå på någon närmare redogörelse för den föreliggande frågans behandling, vare sig i den kungl. propositionen eller i utskottets utlåtande, utan jag kommer endast att i korthet beröra en del punkter i förslaget.

Jag vill erinra om att frågan om den lägre lantbruksundervisningens refor-

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

mering, såsom i utlåtandet också påpekas, redan länge stått på dagordningen. Därför måste det hälsas med tillfredsställelse, att frågan nu har avancerat så långt, att ett så gott som enhälligt utskottsutlåtande i ärendet föreligger på riksdagens bord.

Vad först beträffar lantmannaskolorna vill jag instämma i vad departementschefen sagt därom i propositionen, nämligen att dessa skolors främsta uppgift bör vara att giva jordbrukarungdomen den yrkesutbildning, som den behöver för bedrivande av sin näring. Vid sidan härav böra emellertid skolorna skänka sina elever ett visst mått av allmänbildning. Vi få nämligen inte glömma, att lantmannaskolan är i stort sett den enda bildningsanstalt utöver folkskolan, som det på grund av ekonomiska och andra skäl är möjligt för jordbrukarungdomen att genomgå. De av Kungl. Maj:t förordade fordringarna för vinnande av inträde vid lantmannaskolorna torde därför kunna anses lämpligt avvägda.

För att undervisningen vid lantmannaskolorna skall komma att få en tillräckligt praktisk inriktning, har departementschefen förordat, att varje skola skall ha tillgång till eget skolorjordbruk. En sådan anordning är, såvit jag förstår, synnerligen välbetänt. Skulle på grund av kostnadsskäl eller eljest svårigheter uppstå för en skola att anskaffa sådant jordbruk, kan Kungl. Maj:t medgiva dispens.

I fråga om tillsättande av föreståndare och lärare vid lantmannaskolor vill departementschefen följande, som jag tillåter mig, herr talman, att citera: »Vidkommande kommitténs förslag» — här åsyftas den kommitté som utrett frågan — »i fråga om föreståndare och lärare vid lantmannaskolorna kan jag biträda desamma. Vid sådan skola bör i regel vara anställd en föreståndare, vilken i likhet med föreståndare för folkhögskolor och yrkesskolor torde böra benämnas rektor, vidare ämneslärare samt i övrigt behövligen extra ordinarie ämneslärare och speciallärare. Föreståndare och lärare torde liksom hittills i regel böra tillsättas av styrelsen. För vinnande av garanti för att endast fullt lämpliga personer komma i fråga till befattningarna torde böra fordras att lantbruksstyrelsen förklarar sökandena kompetenta. Styrelsen torde även på sätt kommittén vidare förordat böra uppsätta tre sökande på förslag och torde därefter skolstyrelsen böra äga bland dem utse innehavare av tjänsten.» På denna punkt har utskottets majoritet föreslagit en ändring i Kungl. Maj:ts förslag och anför som skäl härför följande, vilket jag även tillåter mig att citera: »Vad angår Kungl. Maj:ts förslag rörande föreståndare och lärare har utskottet i huvudsak intet att erinra däremot. I motionen II:369 har yrkats, att lantmannaskolas styrelse måtte äga utse föreståndare och lärare bland de sökande, som av lantbruksstyrelsen förklaras kompetenta. Såsom huvudsakligt skäl för denna avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag — enligt vilket lantbruksstyrelsen skall uppsätta tre av de kompetentförklarade på förslag och skolstyrelsen därefter äga till den lediga befattningen utse en av dessa — har anförts, att med hänsyn till att föreståndare eller lärare skulle handha skolorjordbrukets skötsel det torde böra beredas skolstyrelsen, vilken närmast svarar för skolans ekonomi, tillfälle att välja icke blott den såsom föreståndare eller lärare lämpligaste utan även den på samma gång för jordbruket bäst skickade ledaren. Utskottet delar i förevarande fråga motionärens uppfattning. Med hänsyn till att det ur ekonomisk synpunkt kan för skolan vara av betydelse att själv få utse den befattningshavare den anser bäst, synas skäl tala för den i motionen hävdade ståndpunkten.» Vidare säger utskottet: »Det torde knappast vara att befara, att skolstyrelserna vid valet skulle låta leda sig av andra synpunkter än att till befattningen i fråga få den skickligaste kandidaten.» o. s. v.

Skillnaden mellan Kungl. Maj:ts förslag och utskottets förslag på denna

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)
punkt är alltså, att medan enligt propositionen vederbörande skolstyrelse skulle äga att utse föreståndare och lärare bland de tre sökande, som av lantbruksstyrelsen uppsatts på förslag, skulle enligt utskottet skolstyrelsen äga att välja ibland samtliga dem, som av lantbruksstyrelsen förklarats inneha kompetens för befattningen. Det är beträffande denna del av utskottets motivering, som jag jämte fem andra ledamöter av utskottet avgivit en reservation till förmån för Kungl. Maj:ts förslag.

Med den anordning för tillsättande av ifrågakvarande befattningar, som av utskottsmajoriteten föreslagits, föreligger enligt reservanternas mening den risken, att det inte alltid bleve de mest kvalificerade, som skulle komma att antagas, utan att i stället släktskaps- och andra personliga hänsyn finge inverka. Jag tror, att man i detta fall kommer så att säga mera på den säkra sidan, om man följer Kungl. Maj:ts förslag. Såsom framgick av vad jag nyss tillät mig citera ur utskottets motivering, har utskottet som skäl för sin ståndpunkt bl. a. anfört, att skolstyrelsen bör beredas tillfälle att välja icke blott den såsom föreståndare eller lärare lämpligaste utan även den på samma gång för jordbruket bäst skickade ledaren. I anledning därav vill jag fråga, om det under alla förhållanden måste anses uteslutet, att en person, som befines särskilt lämplig som skolans föreståndare och för den skull av lantbruksstyrelsen uppsatts på förslag, även kan vara duglig såsom ledare för jordbruket.

I en reservation av herrar von Stockenström och Carlström föreslås efter en längre motivering, »att riksdagen med anledning av motionerna I:240 och II:367 ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande anordnande av undervisning genom kortare kurser vid lantmanna-, lantbruks- och lantbruksskolor eller på annat sätt, så avpassade att de kunna komma ett väsentligt ökat elevantal till godo, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen må föranleda.» Utskottet har på grund av departementschefens uttalande icke ansett sig böra gå med på yrkandet om en sådan utredning. På sid. 15 i utskottsutlåtandet återgives vad departementschefen i det fallet har yttrat. Det heter där: »Vad jag nu anfört rörande kurserna och undervisningens planläggning torde icke få anses helt bindande för dessa frågor utan får betraktas endast såsom utgörande en normalplan för lantmannaskolans verksamhet. För att lantmannaskolan skall kunna fullgöra sin uppgift måste såsom jag förut framhållit ett stort mått av frihet i fråga om undervisningens gestaltande förutsättas. Det bör få ankomma på skolornas styrelse att efter medgivande av Kungl. Maj:t eller lantbruksstyrelsen besluta om anordnandet av andra kurser än de förut omförmälda, där så finnes lämpligt, och i övrigt vidtaga sådana ändringar i kurserna som kunna påkallas av den fortgående utvecklingen av jordbruksnäringen. Vidare bör vid sidan av huvudkurserna kunna upptagas specialkurser för tillgodoseende av vissa särskilda önskemål i fråga om undervisningen eller av vissa mera lokalt betonade undervisningsbehov.» Det är på grund av detta yttrande, varav framgår, att skolornas styrelser inte komma att vara bundna utan äga en ganska stor frihet i fråga om anordnande av kurser, som utskottet ansett sig icke böra tillstyrka bifall till ifrågakvarande motioner. Utskottet säger om den saken följande: »Utskottet vill emellertid i detta sammanhang i anslutning till vad departementschefen anfört jämväl understryka, att vid sidan av förut omförmälda kurser böra, där så finnes önskvärt och erforderligt, anordnas andra kurser för tillgodoseende av skilda utbildningsbehov, liksom ock att kursernas innehåll bör ändras, där så med hänsyn till olika önskemål och den fortskridande utvecklingen å jordbrukets område finnes lämpligt.» Utskottet har därför som sagt icke ansett sig kunna tillstyrka motionerna.

Jag skall inte längre upptaga tiden utan ber, herr talman, att med dessa

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

ord få yrka bifall till utskottets hemställan utom beträffande motiveringen å sid. 15—17 i utlåtandet, i fråga om vilken jag ber att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna och vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Den föregående ärade talaren har redan erinrat om en reservation utöver den, som han själv var talesman för, nämligen den, som avgivits av herrar von Stockenström och Carlström. Då den av dessa reservanter, som tillhör denna kammare, icke är här närvarande, skall jag tillåta mig att säga några ord i egenskap av motionär i den fråga reservationen närmast vill främja.

Reservanterna, som i huvudsak anknyta sitt yttrande till de av mig m. fl. väckta motionerna, ge sitt erkännande åt de förbättringar gentemot hittillsvarande förhållanden, som det nu föreliggande förslaget innehåller. I detta uttalande vill jag gärna instämma — liksom för övrigt samtliga motionärer, som ha undertecknat motionerna nr 240 i första kammaren och 367 i andra kammaren.

Men motionärerna och även reservanterna anse, att det föreliggande förslaget i vissa avseenden knappast sträcker sig tillräckligt långt. Vi tänka då närmast på frågan om anordnande av kortare kurser, ett förhållande, som torde vara av synnerligen stor betydelse särskilt då det gäller lantbruksundervisningen. Det har tidigare påtalats, att alltför få av våra jordbrukare och jordbrukaresöner besöka lantmannaskolorna. Det framhålles också av jordbruksutskottet, att allenast omkring tre tusen personer årligen åtnjuta dylik undervisning, och utskottet gör jämförelser med vissa andra skolor, såsom kommunala yrkesskolor, statsunderstödda enskilda yrkesskolor och folkhögskolor, där i vissa fall antalet elever är mångdubbelt större. Utskottet finner det förhållandet, att endast en ringa del av vårt lands jordbrukare erhåller yrkesutbildning, i hög grad otillfredsställande och understryker, att en betydande utökning av antalet jordbrukare, som utbildas vid skolorna, är nödvändig. Reservanterna — herrar von Stockenström och Carlström — framhålla att ett alltför litet antal av de varje år tillkommande nya jordbrukarna få del av lantmanna- och lantbruksskoleundervisning. Enligt en kommittés beräkningar tillkomma omkring 14,000 nya jordbrukare årligen, och av dessa är det endast ett litet antal, omkring 9 å 10 %, som erhålla verklig utbildning i sitt yrke. Dessa procentsiffror äro, kan man säga, skrämmande låga.

När nu ett förslag om den lägre lantbruksundervisningens ordnande förelagts riksdagen, hade man därför haft skäl att räkna med, att åtgärder skulle ha föreslagits för att ett större antal av våra unga lantmän skulle bli i tillfälle att få yrkesutbildning. I stort sett bygger det föreliggande förslaget på de regler, som hittills varit gällande, och även om förslaget måhända i någon mån innebär en utökning av verksamheten, så har man dock alltjämt anledning befara, att det endast blir ett mindretal av lantmännens söner — det är väl närmast dem det gäller — som komma att tillgodogöra sig denna undervisning. Detta är ur motionärernas och även reservanternas synpunkt att beklaga.

Det har länge varit ett önskemål, att även de mindre jordbrukarna, småbrukarna, som man gemenligen kallar dem, skulle i större utsträckning komma att besöka våra lantmannaskolor. De mindre jordbrukarna och deras söner ha emellertid i regel icke råd att offra så lång tid på sin utbildning som mera välsituerade brukare av större jordbruk hava. Kortare kurser skulle därför vara en utväg att bereda småbrukare åtminstone någon utbildning för sitt yrke.

Nu säges det, och det anförde också den ärade talaren, som hade ordet före

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)
mig, att det är möjligheter för en sådan utvidgning av skolornas verksamhet även med det nu föreliggande förslaget, beroende av hur vederbörande skolstyrelser ordna det. Detta kan kanske vara i någon mån sant, men bättre hade väl varit, att förslaget redan från början riktigt tagit fasta på detta spörsmål och mera bestämt gått in för att ordinärt kortare kurser skulle kunna anordnas vid lantmannaskolorna.

På en del håll anser man, att dessa kortare kurser inte äro tillräckliga för att ge en tillfredsställande undervisning, och man har kanske av denna anledning inte samma intresse för dem som jag och många andra ha. Den, som under hela sitt liv har sysselsatt sig med spörsmål, som beröra det mindre jordbruket, vet emellertid, att de mindre jordbrukarna i vanliga fall inte anse sig ha så mycken tid att offra på sin utbildning, som fordras för att genomgå en vanlig kurs i lantmannaskola. Följaktligen blir det oftast inte av med någon utbildning alls. Visserligen anordna hushållningssällskapen kurser, och det är ju gott och väl, men dessa kurser kunna inte tillnärmelsevis jämföras med de kurser, som kunna anordnas på en lantmannaskola.

Det hade alltså varit önskvärt, att förslaget varit bredare lagt än vad nu är fallet. Reservanterna ha därför i likhet med de av mig förut nämnda motionärerna påyrkat en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning rörande anordnande av undervisning genom kortare kurser vid lantmannas-, lantbruks- och lantbruksskolor eller på annat sätt, så avpassade att de kunna komma ett väsentligt ökat elevantal till godo, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen må föranleda.

Herr talman! Det är inte min avsikt att gå emot utskottet i själva sakfrågan, vilken reservanterna, herrar von Stockenström och Carlström, uttryckligen givit sitt erkännande, liksom också motionärerna. I huvudfrågan kommer jag därför att ansluta mig till utskottets förslag. Men jag anser mig inte kunna biträda den i klämman upptagna punkten B), där utskottet bland annat föreslår, att motionerna 240 i första kammaren och 367 i andra kammaren skulle anses besvarade genom vad utskottet anfört, utan vill gå ett steg längre. Det yrkande, jag nu vill ställa, herr talman, går följaktligen ut på bifall till de av mig nämnda motionerna, vilket är detsamma som ett bifall till herrar von Stockenströms och Carlströms reservation.

Herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Jag skall be att få uttala min tillfredsställelse med utskottets behandling av den nu föreliggande propositionen.

Jag utgår från att utskottets ärade representanter ha varit besjälade av samma uppfattning som jag, då jag skrev propositionen. Jag hyser nämligen den uppfattningen, och den stärker jag i dagligen vid resonemang om både de jordbrukstekniska och de jordbruksekonomiska spörsmålen, att det är ett oerhört stort behov av kvalificerad yrkesutbildning inom olika grupper av samhällsmedborgare på detta område. Särskilt då man ser, hur förhållandevis låg elevfrekvensen vid de nuvarande lägre lantbruksundervisningsanstalterna har varit under den gångna tiden, så har det framstått såsom ett angeläget önskemål att försöka bereda möjlighet för ett mycket större antal ungdomar att skaffa sig den utbildning, som kan komma att meddelas vid dessa undervisningsanstalter.

Det är klart, att många olika synpunkter kunna läggas på dessa problem. Men då propositionen skrevs, var det för mig avgörande, att vi inte skulle binda oss fast vid vissa bestämt avgränsade, normerande kurslängder och därigenom förhindra en anpassning i detta avseende efter det praktiska livets krav. Jag har varit angelägen att lämna all den frihet härvidlag, som över-

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

huvud taget varit möjlig. Man får pröva sig fram med ledning av gjorda erfarenheter på de olika orterna, och det blir närmast styrelserna och föreståndarna för de olika skolorna, som få se till att verksamheten ordnas på lämpligaste sätt, naturligtvis i samarbete med hushållningssällskapen, som ha sitt intresse på detta område, landstingen, som understödja skolorna, och inte minst lantbruksstyrelsen, som skall övervaka det hela.

Jag ansåg det riktigast att endast ange vissa normer, så att kurserna skulle kunna bereda det minimum av utbildning, som nu för tiden erfordras. Det är ju ett stort antal yngre jordbrukare, som årligen träder in och avlöser de äldre, och problemen ha till följd av den snabba utvecklingen under senare år förändrats i oerhörd grad inte allenast på det produktionstekniska området utan även på det jordbruksekonomiska området. Och det är väl framför allt av vikt, att vi även i fortsättningen skola kunna följa med denna utveckling.

Bland annat av denna anledning var det angeläget att lämna kraftigt ekonomiskt stöd åt skolorna från statens sida, naturligtvis i den mån våra ekonomiska resurser tillåta, och att i största möjliga utsträckning avlyfta de rätt avsevärda kostnader för den lägre lantbruksundervisningen, som tidigare ha fått bäras av föreningar och av ortsintressen i övrigt. Man kan alltså säga, att det föreliggande förslaget helt avviker från det gamla systemet, där staten visserligen lämnade ett visst bidrag, men där det dock har varit andra organisationer, som fingo bära huvudparten av bördorna. Att ekonomiska samman slutningar av enskild karaktär få bära huvudparten av kostnaderna för en yrkesutbildning synes mig i vårt nuvarande samhälle omöjliga kunna betraktas som rättvist gentemot den grupp av medborgare, som behöver skaffa sig denna utbildning för sitt yrke. Det är inte allenast yrkesutövarna som sådana, som ha gagn av denna yrkesutbildning, utan i samma mån som kunskaperna utvidgas och produktionsbetingelserna utnyttjas på ett väsentligt anorlunda sätt, i samma mån förbättras även villkoren för befolkningen i sin helhet.

När det nu anses, att man bör eftersträva en minimikurs på $5\frac{1}{2}$ månader, har jag för min del funnit, att man bör avvakta i vilken utsträckning en väsentligt ökad anslutning till dessa kurser kan vinnas. Jag erinrar om att kostnaderna för eleverna vid dessa kurser i fortsättningen bli väsentligt minskade, därigenom att kursavgifterna borttagits och genom det ökade understödet i form av stipendier åt behövande elever vid de fasta lantbruksundervisningsanstalterna.

De reservanter, som yrka på en skrivelse till Kungl. Maj:t, ha ju den meningen att förslaget inte i tillräcklig utsträckning tillgodoser önskemålet att föra denna utbildning ut i de djupa leden. Jag menar, att propositionens förslag tillgodoser vad reservanterna i detta fall vilja nå. Jag har redan sagt, att verksamheten får anpassas efter förhållandena på de olika orterna, och utskottet understryker det än ytterligare.

Men jag går så långt, att jag säger: om här bygges en skola i ett län — det planeras nu skolor i vissa län för ända upp till 120 stycken elever, där det tidigare har funnits skolor för endast 50 à 60 elever — och om det visar sig, att man till dessa $5\frac{1}{2}$ -månaderskurser inte får mer än halva antalet elever, d. v. s. 60 stycken, så är det ingenting i det föreliggande förslaget som hindrar, att man, om lantbruksstyrelsen prövar det lämpligt, anordnar även andra kurser. Om exempelvis på en ort en viss del av befolkningen inte kan hålla ungdomen på $5\frac{1}{2}$ -månaderskursen, bör man alltså samtidigt med denna kurs, efter framställning till lantbruksstyrelsen, kunna ordna kurser på låt mig säga 2 eller 3 månader. Varför skall man inte i sin helhet utnyttja en byggnad, som är uppförd, och de lärarkrafter, som finnas tillgängliga? Dessutom finns

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

det ju även möjlighet att anordna kortare kurser, som kanske i största utsträckning behövas för dem, som just tagit emot ett jordbruk, och som därför förklarligt nog inte kunna ligga borta någon längre tid. I en lantmannaskola i mitt eget län har man sedan flera år tillbaka anordnat dylika kortare kurser under den lämpligaste tiden på sommaren för människor, som bo upp till två, tre mil från skolan, och som kunna cykla till undervisningstimmarna från sina hem. Vid dessa kurser kunna de fasta lärarkrafterna användas, i stället för att man kanske skulle anlita för detta särskilda ändamål anställda konsulenter, medan lärarna vid skolorna skulle gå arbetslösa och till följd av minskad sysselsättning få vidkännas minskad lön.

Lärarnas löner skola ju helt gäldas av statsmedel — även detta innebär en lättnad med avseende på denna undervisningsgren — och det är klart, att den för ett år fixerade lönen inte kan utgå oavkortad, därest vederbörande lärare ej ha sysselsättning och kunna få utföra sin uppgift. För dylika fall lämnar ju propositionen möjlighet öppen för hushållningssällskapen — som jag menar inte skola stå överksamma — att anordna undervisningskurser och därvid sysselsätta sådana lärare. Finnas redan konsulenter för sådana ändamål få lärarkrafterna användas på annat sätt. Vad som för mig är huvudsaken är att de lärarkrafter, som äro anställda inom detta område, skola ha helårstjänstgöring och vara fullt sysselsatta under den tid man skall använda dem, semestern frånräknad, och att det inte blir fråga om halvtidstjänstgöring för en hel del människor, där den ene skall sysselsättas på ett sätt och den andre på ett annat sätt.

Jag kan således inte förstå, att reservanterna vilja ha en skrivelse till Kungl. Maj:t. Från detta håll säges, att man misstänker, att skolstyrelserna inte komma att ta några initiativ. Jag förstår inte, varför man skall generellt misstänka skolstyrelser i skilda delar av vårt land. Det skall väl bland dem åtminstone finnas någon, som har förmåga att ta initiativ. Därtill komma hushållningssällskapens förvaltningsutskott; och där landstingen lämna bidrag till skolorna, ha ju även dessas förvaltningsutskott möjlighet att göra sig gällande. Klart är, att alla dessa instanser, där representanterna ha omedelbar beröring med livet på orten, allra bäst kunna avgöra, vad ortens befolkning behöver. Enligt mitt sätt att se ha de också möjligheter att följa med utvecklingen och sedan lägga fram de synpunkter och behov, som erfarenheten givit vid handen. Skulle man nu följa reservanterna och tillsätta ytterligare en statlig kommitté för att med det snaraste inkomma med förslag på detta område, bleve resultatet ingenting annat än en uppstuvning på ting, som äro främmande för en stor del av dem, som skulle utreda frågan.

Dessutom ha vi ju lantbruksstyrelsen, som skall leda utbildningen och fungera som övervakare eller kontrollant i dessa ting. Man får förutsätta, att lantbruksstyrelsen kommer att följa hela utvecklingen på området. Om det exempelvis skulle visa sig, att man i en småbrukarbygd redan nu, då organisationen träder i verksamhet, inte kan tillgodogöra sig de planerade kurserna, och varken skolstyrelsen, hushållningssällskapet eller landstingets förvaltningsutskott ha något initiativ, så får väl lantbruksstyrelsen ta itu med problemet. Det grundläggande i hela förslaget är nämligen önskemålet att bereda utbildning för ett så stort antal unga jordbrukare som överhuvud taget kan åstadkommas.

Av den anledningen förefaller det mig som om även den form av undervisning, reservanterna eftersträva, tillgodoses i detta sammanhang. Här har angivits, vad som anses önskvärt såsom ett minimum, och man har även givit möjlighet till kurser som en påbyggnad på redan genomgången undervisning. Man kan också ge möjlighet till kortare kurser för att på det sättet vinna ett

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)
så stort antal elever som möjligt. Det kan exempelvis finnas en skola, som får tillräckligt antal elever till $5\frac{1}{2}$ -månaderskurserna men samtidigt kan ta emot ytterligare några elever. Inom samma län finns kanske en annan skola, som får ett mycket litet fåtal elever till dessa kurser. Genom samverkan mellan landstinget, hushållningssällskapet och skolstyrelserna skall det väl vara möjligt att överföra det mindre antalet vid den senare skolan till den förra så att eventuellt en hel skola skulle stå till förfogande för kortare kurser. Man kan också tänka sig att rent av dela upp stora skolor för att tillgodose även dem med undervisning, som inte kunna genomgå $5\frac{1}{2}$ -månaderskurserna.

Så har jag sett hela problemet, och jag tillfogar blott, att även Kungl. Maj:ts naturligtvis bör ha uppmärksamheten riktad på dessa angelägenheter. Om utvecklingen får denna riktning, synes mig den lägre lantbruksundervisningens problem vara löst på ett sådant sätt, att man ur alla synpunkter kan tillgodose detta bildnings- och kunskapsinhämtande för stora grupper av dessa unga.

Vad beträffar utskottsbetänkandet, så har jag ingenting att erinra, när utskottet inte vill vara med om att rektor vid skolan skall vara självskriven ledamot av styrelsen. Det är enligt min mening en lämplighetsfråga, och det kan ju hända, att utskottet har starka skäl för sitt ställningstagande.

Beträffande däremot, att utskottet har gått ifrån propositionen, då det gäller sättet att utse lärare, kan jag inte tillägna mig den uppfattningen, att utskottet har bedömt det föreliggande läget på riktigt sätt. Utskottet skriver för resten självt, att det förutsätter, att det inte skall uppstå bivaersikter och biintressen inom skolstyrelserna, så att dessa skulle missbruka sin makt. Utskottet är således självt inne på en av de orsaker, som ha föranlett mig att föreslå, att lantbruksstyrelsen inte skulle kompetensförklara en hel rad och sätta upp dem efter värdighet på förslaget, utan lantbruksstyrelsen skulle begränsa förslaget till tre stycken. Nu är det klart, att lantbruksstyrelsen naturligtvis, om utskottets förslag går igenom — och det vet man inte — i fortsättningen kan bli mycket sträng vid kompetensförklaringen och på det sättet ändå få fram ungefär det önskade resultatet. Ty det är väl ändå så, att om staten betalar lönerna till lärarna, bör det skapas så stora garantier som möjligt för att legitima intressen bli avgörande vid tillsättandet av lärare. Jag har sett skrivelser, som kommit in till jordbruksdepartementet, och jag vet, att om en lärare skall tillsättas, har rektorn, även om han inte är självskriven styrelseledamot, ganska stort inflytande på skolstyrelsen, och det är inte alltid säkert, att den, som blivit utsedd av en skolstyrelse, är den bästa. Andra synpunkter kunna ha gjort sig gällande, men jag menar, att det inte bör vara på det sättet. Utskottet har ju då framhållit — och det är kanske en av de starka sidorna, som utskottets ärade ordförande talade om i andra kammaren — att om man tänker på lantbruks-skolorna, är det oerhört viktigt, att inte allenast de teoretiska meriterna bli avgörande vid tillsättande av lärare. Där behövs ju därjämte framför allt all den ekonomiska kunskap beträffande jordbrukets skötsel och sådant, som kan åstadkommas, men jag går ut ifrån att lantbruksstyrelsen som högsta myndighet för jordbruket må vara angelägen att resonera — jag går så långt, att jag säger det — såväl med skolstyrelserna som med andra inom orten verk-samma och skickliga personer för att skaffa sig en verklig uppfattning därom huruvida en man är kompetent, som är teoretiskt väl meriterad. Styrelsen skall alltså även undersöka, om han är kompetent för de rent jordbruksekonomiska spörsmålen, vilket jag anser vara bland det viktigaste. Det är klart, att man inte skall bortse från de pedagogiska kunskaperna, men man måste ju kombinera dem med de praktiska. Därför har det ju också sagts i propositionen, att

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)
det kan finnas en pedagogiskt skicklig föreståndare, som man inte vill avvara som chef för undervisningen i skolan, men då skall man kunna ta en av de andra lärarna till ledare för jordbruket. När det gäller lantmannaskolorna, kan man ju ordna det på det sättet.

Om nu utskottet befarar, att myndigheterna inte skulle se till den skicklighet, som behövs, borde ju utskottets farhåga begränsa sig till lantbrukskolorna, som utskottet då borde skilt från lantmannaskolorna. Jag anser emellertid inte, att man bör befara något sådant, ty då kunna ju besvär gå till Kungl. Maj:t, och det skulle inte vara likt jordbruksdepartementet att inte vid tillsättande av chef för en skola beakta såväl den rent pedagogiska som den jordbruksekonomiska skickligheten hos vederbörande. Det är självfallet, att detta kan kombineras, det måste kunna kombineras, ty annars kunna inte heller styrelserna komma till några praktiska resultat.

Utskottet har tillstyrkt propositionen med undantag för rektors självskrivethet. Beträffande den reservation, herr Andersson i Fältenborg talade för, synes det mig, att efter vad jag sagt rörande möjligheterna för skolans utveckling, skulle reservanternas kunna vara fullt tillfredsställda. Deras önskemål äro tillgodosedda på alla möjliga sätt, och då finns ju ingen anledning för kammaren att följa reservanternas på den punkten. Men beträffande sättet för lärarnas tillsättande skulle jag för min del vilja rekommendera kammaren att följa reservanternas, då det gäller uppställandet av tre på förslag.

Herr Sederholm: Jag har begärt ordet närmast med anledning av herr Tjällgrens anförande. Han tog just upp den fråga, som herr statsrådet nu har gått in på, och sökte därvidlag bemöta utskottsmajoritetens förslag. Jag vill erinra om att den anordning, som utskottsmajoriteten här föreslår, har varit tillämpad vid lantbruks- och lantmannaskolorna under alla dessa år, och jag vet inte om, att den frihet, som därvidlag har lämnats skolstyrelserna, på något vis har givit några olyckliga erfarenheter, utan har systemet fungerat på ett utmärkt sätt. Att då vidtaga en skärpning, som berövar skolstyrelserna denna rörelsefrihet, kan jag inte finna vara befogat, utan jag menar, att det redan av den anledningen är skäl att följa utskottet. Jag anser emellertid, att det finns ytterligare skäl för utskottets ståndpunkt, nämligen, såsom anføres i motivering, att det finns vissa synpunkter, som inte kunna tillräckligt beaktas vid ett sådant vägande av meriter, som sker vid uppställande av förslag. Detta kan komma att medföra, att vid besättandet av en tjänst inte praktisk jordbruksskicklighet, förmåga att organisera och leda ett jordbruk och att ekonomiskt tillämpa de lärdomar, som böra inpräntas i eleverna, komma att bli avgörande. Herr Tjällgren ansåg, att man kunde befara, att personliga hänsyn, nepotism och sådant skulle göra sig gällande. Ja, om man skall börja på att befara, att styrelserna rentav försumma sin plikt att ta den lämpligaste till platsen, då kunna ju samma faror uppstå vid valet mellan de tre som mellan kanske fem eller sex eller något sådant antal, som man hade att välja bland. Men jag förutsätter här, att man i varje fall har med en lojal och ansvarsmedveten styrelse att göra och att man alltså kan frånse dessa synpunkter vid bedömandet av denna fråga.

Särskilt lantbruksskolorna äro ju ofta förenade med stora jordbruk, där ägaren av gården enligt bestämmelserna skall lägga i rektors hand att leda jordbruket. Jag har sett exempel på att en person kunnat vara en duglig lärare, som skött den teoretiska undervisningen tillfredsställande, men i andra avseenden varit mindre lämplig. Då är det väl ändå önskvärt, att den, som skall bära hela den ekonomiska risken av en jordbruksdrift, som kanske spänner över hundratusentals kronor om året, inte skall vara bunden att taga en person,

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

som förordas av myndigheterna, i stället för en annan, som kanske kan vara lämpligare, mera förtrogen med förhållandena på orten, mera skicklig i att leda arbetsstyrkan, vilket ingalunda är någon lätt sak i våra tider, och att sköta det ekonomiska. Det kan bli stora uppoffringar, som på det sättet skulle påläggas vederbörande — det kan här röra sig om mångdubbelt större belopp än den avlöning, som bestrides av staten.

Jag kommer alltså till det resultatet, att den anordning, som utskottet föreslagit, kan för lantbruksskolorna vara av vital betydelse, och jag vill säga, att när en myndighet skall upprätta ett förslag, kan den visserligen ta en viss hänsyn till dessa praktiska färdigheter, men den är ändå rätt bunden vid vad vi kalla meriter, vid tjänstgöring utan anmärkning under gångna år, och förslaget kommer därför lätt att upprättas med hänsyn till oförvitlighet i tjänsten, tjänsteår o. s. v. Den synpunkt, som jag har framhållit som så viktig, kommer då ofta nog inte till sin rätt.

Vid lantmannaskolorna har detta hittills inte haft samma betydelse, men skola de nu förenas med skoljordbruk och man också där vill få fram en ekonomisk drift, så är den synpunkten att beakta även därvidlag. Därför synes det mig vara lämpligast, att kammaren följer utskottet såväl med avseende å lantbruks- som lantmannaskolorna, ehuru synpunkten naturligtvis är viktigare beträffande de förra.

Jag begärde ordet även för en annan fråga. Det gäller den reservation, som avgivits av herrar von Stockenström och Carlström. Dessa herrar ha i sin motivering framhållit vissa synpunkter med avseende å den uppgift, som den lägre lantbruksundervisningen har att fylla. Hur litet den egentligen har kunnat tillgodoses genom de nuvarande skolformerna, finna vi, då vi få veta, att av det antal personer, som varje år gått ut som självständiga jordbrukare i landet, ha 9—10—12 % gått igenom dessa skolor, medan motsvarande siffror äro för Danmark 36 %, för Norge 31 % och för Finland 25 %.

Varpå kan detta missförhållande bero? Jag vill nämligen kalla det ett missförhållande, att endast en tiondel till en åttondel av jordbrukarna få någon utbildning överhuvud taget till det kall, som de vilja ägna sig åt. Är det inte ett missförhållande, som bör avhjälpas? Detta tror jag alla äro ense om. Statsrådet har också givit uttryck åt den meningen, och det räcker efter min åsikt inte att stanna vid den förbättring och förstärkning, som nu föreslås. Jag uttalar oförbehållsamt ett erkännande av vad förslaget därvidlag bjuder i jämförelse med de nuvarande bestämmelserna, men det räcker inte med att man kanske kan höja siffran från 12 % till 15 %, medan den i våra grannländer ligger mer än dubbelt så högt. Vad kan detta förhållande bero på? Efter min uppfattning beror det på att de skolformer, som vi här ha sysselsatt oss med, lantmanna-, lantbruks- och lantushållsskolor, äro alltför begränsade till sin omfattning och sin möjlighet att tillgodose en sådan undervisnings behov. De ha rätt fixerade lokalutrymmen, lärarkrafternas antal är också rätt fast, och ännu viktigare är, att de, som skola söka sig in i dessa skolor, måste sätta till ett halvår eller ett år, kanske två år när det gäller lantbruksskolorna, för denna undervisning, och under den tiden förtjäna de inte någonting. De kunna visserligen få stipendier, så att de kunna någorlunda uppehålla sig själva, men de ha kanske inte möjlighet att under denna tid avstå från de inkomster de eljest ha från ett bondejordbruk eller annat jordbruk. Därigenom begränsas klientelet för dessa skolor i mycket hög grad.

Jag vill också påpeka ett förhållande, som man väl inte kan bestrida, och det är, att ungdomarna först vid 18-årsåldern bli mogna för denna undervisning, men sedan de vid 12—13-årsåldern slutat skolan, ha de haft söka sig arbetsförtjänster, och den utbildning, de då kunnat vinna i jordbruket,

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)
vilken ofta nog kan vara bestämmande för deras val av levnadsbana, är så att säga lämnad vind för våg. Under den tid de unga söka sitt levnadskall, få de således inte tillfälle till någon undervisning.

Då frågar man sig: är inte detta behov tillgodosett genom den undervisning, som hushållningssällskapen ge genom de ambulerande kurserna? Nej, det vill jag bestämt bestrida. Hushållningssällskapens tillgångar äro så begränsade, att dessa kurser endast mera sporadiskt kunna komma i fråga och tillgodose detta bildningsbehov. Den jordbruksbetoning av fortsättningsskolan, som förekommer i vissa trakter, är också i det fallet otillräcklig. Jag menar, att härvidlag skulle nya skolformer ha föreslagits. Jag vill också erinra om att i Kungl. Maj:ts direktiv för den kommitté, som nu avslutat sitt arbete, står det: »Med hänsyn till angivna olika önskemål i fråga om reformeringen av undervisningen, torde det vara nödvändigt att utredningen icke bindes till nu bestående skolformer, lantbruksskolor, lantmannaskolor och lantbruksskolor, utan full frihet medgives att föreslå helt nya skoltyper, om detta för en rationalisering av jordbrukets yrkesutbildning skulle visa sig erforderligt.» På ett annat ställe säges i samma direktiv: »Vidare bör övervägas, om ej för ungdom närmast efter folkskoleåldern kunde inrättas skolor, där jämsides med jordbruksutbildningen även undervisades i av jordbruket beroende eller jordbruket närstående yrken» etc.

Med tanke på dessa försök att skapa nya undervisningsformer och nya skolformer vill jag erinra om att vid annan yrkesundervisning ha ju aftonskolor visat sig vara en ypperlig form. Denna tillämpas inte på detta område, men man kan mycket väl tänka sig att ha aftonskolor ute på landet i mycket större antal än nu. Därigenom skulle man kunna infånga den ungdom, som ännu inte har valt levnadsbana, och söka knyta den vid jordbruket på ett tidigare stadium än de nu föreslagna skolformerna kunna. Det efter min uppfattning kanske allra viktigaste för närvarande för vårt jordbruks rekrytering är, att vi på detta stadium kunna vid jordbruket knyta de lämpliga krafterna. Det kanske allra bästa medlet därvidlag är att bereda dem den undervisning, som de kunna inhämta utan att alltför mycket avstå från sin arbetsförtjänst. Därigenom skulle man också väcka deras intresse för jordbruket.

Jag vill inte säga, att sådan undervisning, som jag här avser, är helt och hållet obefintlig. Vi ha organisationer, sådana som JUF och SLU, vilka på detta sätt arbeta bland jordbrukarungdomen och som ha haft mycket stor betydelse. Men varför skola inte dessa undervisningsformer kunna vara förtjänta av en motsvarande organisation och motsvarande statligt stöd som nu föreslås för skolor, som ta hand om elever på ett mera framskridet stadium?

Dessa synpunkter ha ju i viss mån berörts i den av herrar von Stockenström och Carlström avgivna reservationen. Denna innehåller i det avseendet i sin motivering så värdefulla synpunkter, att jag för den delen skulle önska, att den kunde vinna bifall. Jag vill däremot säga med avseende på de kortare kurser, som de speciellt förorda i fråga om lantmannas- och lantbruksskolorna, att dessa önskemål nog, i likhet med vad herr statsrådet här har framhållit, kunna på ett någorlunda tillfredsställande sätt tillgodoses, utan att man gör en särskild skrivelse — naturligtvis med den begränsning, som utrymme och lärarkrafter vid lantbruks- och lantbruksskolorna betinga. Jag tror inte, att man av den orsaken behöver skriva till Kungl. Maj:t, men de synpunkter, som i övrigt framförts i reservationen, synas mig vara värda det största beaktande.

Jag vill emellertid inte här framställa något säryrkande. Däremot skulle jag vilja på det allvarligaste och enträgnaste hemställa till herr statsrådet.

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

att detta förslag, om det nu antas, endast må bli en etapp på vägen till organiserandet av en god lägre lantbruksundervisning, en etapp på vägen till att bereda även andra grupper av jordbrukare, som trängta efter bättre undervisning, tillfälle till sådan. En ny utredning eller en fortsatt sådan, vilket som helst, som tar sikte just på dessa synpunkter, anser jag vara mera trängande än det förslag, som nu föreligger. Vad jag nu har sagt har jag inte yttrat därför, att jag på något sätt vill, att detta förslag skall avslås. Jag anser det innebära många beaktansvärda förbättringar inom de nu behandlade skolformerna, och det bör därför vinna erkännande. Men jag menar, att vad som inte har kommit med här är viktigare än det, som kommer med, och det kräves därför en skyndsam, allsidig och ingående utredning med förslag till riksdagen så snart som möjligt.

Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Utan tvivel innebär vad som föreslås i detta betänkande en väsentlig förändring till det bättre beträffande den lägre lantbruksundervisningen, men man kan i alla fall knappast undgå att göra sig den frågan: är vad som här föreslås överhuvud taget det mesta och det bästa, man kan vinna? För min del är jag närmast beredd att svara nej, och jag vill också säga, att jag är ganska besviken på såväl utredningens förslag som Kungl. Maj:ts proposition och utskottets förslag. Jag hade nämligen väntat mig någonting annat och bättre än vad som här föreslås. Utan tvivel föreligger här ett synnerligen stort behov av yrkesutbildning på jordbrukets område och främst inom det mindre jordbruket. Det gäller den del av landsbygdens befolkning, som — jag vågar säga det — till 90 % eller mera inte har någon annan utbildning än folkskolan. Man förstår då, att de många missgrepp, som göras på detta område, nog få tillskrivas den okunnighet i fråga om yrket, som råder bland dessa jordbrukare.

När jag på sin tid läste igenom direktiven för utredningen, tyckte jag mig finna, att dåvarande jordbruksministerns tankegång var, att ett behov skulle föreligga av speciella småbrukarskolor. När man bläddrar igenom kommittéutlåtandet, finner man också, att utredningen i någon mån har varit inne på detta men nästan omedelbart släppt tanken — varför vet jag inte; jag har inte fått något besked om den saken. Men jag har den bestämda uppfattningen, att det föreligger ett synnerligen stort behov av speciella småbrukarskolor. Jag har därför tänkt mig, att det genom statsmakternas försorg skulle kunna byggas upp ett litet antal sådana såsom mönsterskolor på området. Jag hade tänkt mig fyra sådana, en i södra Sverige, en i mellersta och två i Norrland. De skulle vara placerade i de typiska småbrukarbygderna, där de säkerligen skulle ha den allra största uppgiften att fylla. Icke minst i anledning av det beslut, som riksdagen i fjol fattade angående den gemensamma maskinanvändningen på jordbrukets område, skulle en sådan skola ha en synnerligen stor uppgift att fylla. Det var ju ett beslut, som från skilda håll hälsades med glädje och tillfredsställelse. Men det är alldeles klart, att inom vida kretsar är man helt oförstående inför denna åtgärd. Då menar jag, att om en skola kunde ge vederbörande de rätta begreppen på detta område, skulle ju ofantligt mycket ha varit vunnet här.

Vi ha framför allt två typer av småbruk att taga hänsyn till och syssla med, och vi komma efter allt att döma att få syssla med dem i många, många år framåt. Det har ju också från alla håll erkänts och bekräftats, att det föreligger ett synnerligen stort behov att komma dessa jordbrukare till hjälp, särskilt dem, som leva på ofullständiga jordbruk. Man är från alla håll beredd

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

att hjälpa dem med en ökning av jorden för att därigenom ge dem större möjligheter att leva. Men hur mycket som än göres på detta område, är jag ganska viss om att det i alla fall kommer att bli kvar ett mycket, mycket stort antal mindre och ofullständiga jordbruk, som icke äro bäriga men som jag tror ha ganska stora förutsättningar att bli bäriga, nämligen om innehavarna av dem kunde bibringas de begrepp, som fordras för att kunna sköta ett mindre jordbruk. För varje gång jag på olika sätt kommer i kontakt med dessa människor, stärkes jag i min uppfattning, att det hos dem brister ofantligt i fråga om kunskap om jordbrukets utövning.

Man har ju räknat med att den maskinanvändning, som jag nämnde om, icke endast skulle lätta arbetsbördan för dessa mindre jordbrukare, utan samtidigt också ge dem ett rent ekonomiskt tillskott. Jag hade tänkt mig en småbrukarskola med skoljordbruk av storleksordningen 12—15 tunnland, ifall denna skola skulle läggas i en bygd med bra jord. Denna lilla egendom skulle huvudsakligen skötas med maskiner och en häst. Detta skulle betyda, att eleverna här finge klart för sig, att det går att sköta dessa jordbruk så, att de kunna bli åtminstone i viss mån lönande.

Den andra typ av jordbruk, som vi alltjämt ha att ta ställning till, är familjejordbruken, för vilka man räknar med en storlek av omkring 20 tunnland. om det är bra jord, annars får man räkna med större areal. Jag tror det skulle vara av mycket stor betydelse, om vi hade tre—fyra sådana skolor med dessa två olika jordbrukstyper, som skulle skötas så, att eleverna från dessa skolor skulle gå ut med den förvissningen, att om de skötte sitt eget lilla jordbruk efter skolans metoder, bleve det bärigt.

Här brister det ofantligt och har brutit i de förhållanden, som ha rått vid våra lantmannaskolor. Det är därför jag menar, att det kan synas vara en given plikt för statsmakterna att lägga saken till rätta och göra det från grunden.

Nu kan ju den invändningen göras, att vad jag här pekar på finnes det möjlighet att ernå därigenom, att i det föreliggande förslaget lämnas så gott som oinskränkt rörelsefrihet på detta område. Ja, det är ju alldeles riktigt, men det finnes ett gammalt ordspråk, som säger: ju flera kockar, ju sämre soppa. I dessa skolor, som för närvarande finnas, är det så många olika intressenter. Det är många olika viljor och meningar, som här göra sig gällande. Vi kunna ju börja med hushållningssällskapen och deras förvaltningsutskott. Det är de, som närmast få med dessa skolor att göra i fortsättningen. Med den sammansättning dessa förvaltningsutskott ha, har det mindre jordbruket mycket liten möjlighet att göra sig gällande av det skälet, att inom utskottet, i regel, frånsett enstaka fall, saknas representanter därför. Dessa förvaltningsutskott skötas främst av de större jordbrukarna. Jag vill inte klandra dem för deras skötsel av ärendena — jag har ingen anledning att göra det — men jag vågar säga, att hur duktiga de än äro på olika områden, så ha de ej den rätta blicken för våra små jordbruk eller samma möjlighet att bedöma deras förhållanden, som våra småbrukare själva ha. Det är inte heller rimligt att begära det av dem, då de ju aldrig ha sysslat med småbruk.

Vidare ha vi landstingen, som också äro intresserade av dessa skolor. I vissa landsting finnes kanske en liten möjlighet att åstadkomma ett beslut i den riktning, som jag här har talat om. Men så är det nog ej överallt, och det kommer icke att ske utan slagsmål. Det blir också här många olika meningar, som vilja göra sig gällande. Därutöver är det en mängd enskilda individer, som också vilja göra sin mening gällande i dessa skolor. Det är därför jag inte har någon stark tro på att man genom denna sammanjämkning av olika meningar och viljor skall få fram som resultat ett sådant beslut, som man egent-

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)
ligen hade rätt att begära, när man nu ändå skall göra någonting i fråga om den lägre jordbruksundervisningen.

Jag har inte gjort särskilt yrkande, och jag ämnar inte heller här ställa något sådant. Visserligen ha ett par reservanter yrkat på en ny utredning. Jag anser emellertid, att det ej är mycket att vinna med en ny utredning. Hade dessa reservanter gått ett steg längre och yrkat vad jag här pekat på, så skulle jag ha kunnat stödja reservationen. Som saken nu ligger till, är intet annat att göra än att taga emot vad som här bjudes. Här blir efter allt att döma ett beslut i enlighet med utskottets förslag, och så får man väl avvakta och se, vad som kan göras på detta område.

Innan jag slutar, skulle jag dock vilja göra en hemställan till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet. Han nämnde i sitt anförande, att man har i görningen att uppföra nya skolbyggnader för lantbruksundervisningen. Jag hoppas, att herr statsrådet med sin auktoritet vill påverka vederbörande inom de områden, där man tänker bygga upp nya skolor, så att de först och främst placera dem i en typisk småbrukarebygd och om möjligt anskaffa sådan jordareal, att man kunde få fram dessa två olika typer av småbruk och lägga verksamheten så, att småbrukarna, som jag här närmast tänker på, skola kunna få den största nytta av densamma.

Och så ett par ord om de lägre kurserna! Jag är nämligen av den uppfattningen, att dessa lägre kurser ha sin stora betydelse, kanhända inte så mycket för de elever, som ämna bli småbrukare, som desto mera för dem, som redan äro småbrukare. Men här är det ju alldeles klart, att ekonomien spelar en viss roll. Jag menar, att det kunde vara skäl för att statsmakterna gäve personer, som redan nu ha småbruk, sådant bidrag till genomgåendet av en lägre kurs på 14 dar eller 3 veckor, att de skulle kunna ha råd att hålla en man på sitt lilla jordbruk under denna tid. Utan denna hjälp kunna dessa människor ej bevista dessa kurser.

Detta är de synpunkter, jag har velat lägga på denna fråga, till den kraft och verkan det hava kan.

Vad så allra sist beträffar den reservation, under vilken också jag satt mitt namn, så skall jag inte säga annat, än att jag instämmer i herr Tjällgrens yrkande om bifall till denna reservation.

Herr Wahlmark: Herr talman! Jag skall be att få uttala ett tack för den mycket välvilliga behandling, som jordbruksutskottet har ägnat min motion angående retroaktiva byggnadsbidrag. Jag anser nämligen, att motionen, med utskottets motivering, praktiskt taget är av utskottet bifallen, och jag stöder detta med att återgiva de rader, som förekomma i utskottets motivering, där det säges: »Utskottet, som finner goda skäl tala för bifall till motionen, anser dock, att syftet med densamma vinnes på ett enklare sätt genom att i varje särskilt fall framställning göres hos riksdagen om erhållande av statligt bistånd, där Kungl. Maj:t så finner befogat.» Vidare heter det: »Med hänsyn till det anförda torde motionen icke böra föranleda till någon riksdagens åtgärd.»

Jag vill därtill foga, att jag skulle anse det vara orimligt att icke i detta avseende ihågkomma den skola, jag åsyftat i min motion, nämligen Jälla lantmannaskola, som i dag faktiskt utgör en mönsterskola, en förebild för övriga lantmannaskolor, som man nu står i begrepp att uppföra. Det har förekommit, att åtskilliga studiedelagationer besökt denna skola, och det har även kommit skrivelser, som verifiera detta mitt yttrande.

Uppsala läns landsting kan sålunda, anser jag, efter ett riksdagsbeslut i dag i enlighet med utskottets förslag påräkna statsbidrag för uppförandet av sin

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

lantmannaskola, och jag vill nu under hänvisning till vad jag nyss anförde uttrycka den förhoppningen, att bidraget också måtte bestämmas väsentligen efter samma grunder som bliva gällande för de skolor, som hädanefter komma till uppförande.

Med uttalande av detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan under den punkt det här gäller.

I detta anförande instämde herr *Andersson, Albert*.

Herr Nilsson, Bror: Herr talman! Som gammal lantbrukslärare kan det inte annat än glädja mig, att den segslitna och av flera utredningar behandlade frågan om den lägre lantbruksundervisningen nu står inför sin lösning.

Om den lösning av frågan, som Kungl. Maj:ts proposition, vilken i alla väsentliga delar biträtts av jordbruksutskottet, innebär, vill jag för min del säga, att den är god och välgörande generös. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är värd en eloge för denna insats i en av de svenska jordbrukets livsfrågor. Man må nu endast hoppas, att jordbrukets ungdom uppmärksammar statsmakternas välvilja genom att talrikt besöka sina yrkesskolor.

I en liten detalj beträffande lantmannaskolornas kurser har jag haft en från Kungl. Maj:ts proposition avvikande mening, vilken jag har tillåtit mig att i en motion framföra, och jag ber med anledning därav att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk ett litet ögonblick.

Det är så, som vi alla känna till, att den svenska folkhögskolan är lantmannaskolans moder. Lantmannaskolorna började nämligen såsom ett slags fortsättningskurser till folkhögskolan. Sedan uppträdde självständiga lantmannaskolor här och var i landet, och man gjorde en uppdelning av dessa skolor i så kallade A- och B-skolor. Av dessa skulle A-skolorna giva en mera grundlig lantmannaundervisning och fordra av sina elever, att de skulle ha genomgått folkhögskola eller ha däremot svarande kunskaper, under det att B-skolorna skulle kunna taga emot eleverna utan andra förkunskaper än vanlig folkskolebildning. Under ett antal år ha dessa skolformer liksom tävlat med varandra, och det är ju allmänt känt, att B-skolorna fått övertaget, i det att ett större antal elever sökt sig till dessa, men å andra sidan finns ett rätt stort elewantal även vid A-skolorna. Jag ber också att få påminna om att våra äldre och större lantmannaskolor — sådana som Vilan, Önnestad och Bräkne-Hoby med flera — äro skolor av A-typ.

Den, som har varit lärare för vuxen ungdom, känner det förhållandet — som för övrigt för var och en är lätt att inse — att det är en väldig skillnad att börja undervisningen med en elev, som har någon förkunskap, som har tillbringat en vinter med studier, som alltså för det första är litet studievana och som för det andra har en del elementära kunskaper, mot att, såsom hänt mig mångtaliga gånger, få elever, som ha glömt något av de fyra enkla räknesätten, t. ex. hur det går till att dividera, eller som ha glömt hur en av alfabetets stora bokstäver skall skrivas. Det är klart, att dessa senare elever får man taga hand om på ett särskilt sätt, och att i en lantmannakurs sätta sådana elever vid sidan av dem, som anslagit en hel vinter till att förbättra sina insikter, är ej riktigt praktiskt.

Då kanske man säger: »Ja, men det är onödigt, att de gå igenom folkhögskola» — det är precis, som om den kungl. propositionen menade detta. Men jag tror inte, att kammarens lantmannarepresentanter äro riktigt belåtna med en sådan uppfattning. Äro vi mogna för att intaga en sådan ståndpunkt, att våra unga män från landsbygden ej längre böra gå igenom en folk-

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

högskolekurs? Det tror jag inte, ty vi älska folkhögskolan, och vi ha anledning att göra det. Därför tycker jag, att det är en liten brist i förslaget, att det inte lämnar vägar öppna för att i fortsättningen anordna sådana kvalificerade kurser, som man kan ordna, om eleverna i förväg ha gått igenom folkhögskolan. Därigenom bevaras också ett samband med moderskolan, något som har en viss psykologisk betydelse, under det att förslaget, sådant det nu föreligger, faktiskt har avskurit alla förbindelser med den gamla moderskolan. Då sålunda en ung man, som har gått igenom folkhögskolan eller har däremot svarande kunskaper, enligt förslaget icke har någon möjlighet att få genomgå en sådan kvalificerad kurs, som hans förkunskaper kunna berättiga honom till och som skulle kunna göra det möjligt för honom att tränga djupare in i lantbrukets teoretiska spörsmål, måste jag säga mig, att om vi nu i dag bifalla förslaget, så innebär detta i viss mån en sänkning av lantbruksundervisningens kvalitet här i landet.

Nu kan man ju invända: »Det går ju att anordna särskilda kurser. Förslaget medger ju detta.» Ja, det är riktigt, och vi få hoppas, att så kommer att ske. Vi få väl hoppas, att vid några av de större lantmannaskolorna det kommer att anordnas kurser av en sådan läggning, att de passa för personer med förkunskaper, och jag tänker också i detta sammanhang särskilt på de många lägre lantbrukstjänstemän vi ha användning för i landet. Jag har haft mycket med sådana att göra under min verksamhet som jordbrukskonsulent — kontrollassistenter, vandringsrättare o. s. v. För dessa är det av stor betydelse, att de ha någorlunda god allmänbildning och en god teoretisk utbildning, och för alla dessa, som ämna gå i jordbrukets tjänst såsom lägre lantbrukstjänstemän, skulle det vara av mycket stor betydelse att gå den gamla, jag säger mycket gamla och beprövade vägen: folkhögskolan, och sedan en kvalificerad kurs vid lantmannaskola. Därför hade det ur min synpunkt varit värdefullt, om förslaget givit en sådan möjlighet utan att det skulle erfordras några särskilda åtgöranden från skolornas och lantbruksstyrelsens sida o. s. v. Men detta är också det enda, som jag har att anmärka mot denna proposition, som jag i övrigt, efter vad jag sagt, finner vara utomordentligt värdefull.

Jag skulle sedan också vilja anknyta till vad utskottets vice ordförande här sade, att förslaget dock icke innebär en slutgiltig lösning av frågan om den lägre lantbruksundervisningen. Det är egendomligt att lägga märke till, att 1936 års lantbruksundervisningskommitté säger, att dess betänkande gäller »den fasta lantbruksundervisningens ordnande». Det står tryckt på omslaget, och det är ju ett uttryck, som visserligen icke är adekvat mot innehållet. Till den fasta undervisningen måste väl nämligen också räknas t. ex. lantbrukshögskolan. Det är alltså inte ett fullt korrekt uttryck, men det visar, att kommittén velat begränsa sin uppgift till att omfatta den fasta lägre lantbruksundervisningen, och det har kommittén gjort, och jag tror för min del att kommittén handlat klokt i att iakttaga denna begränsning. Ty tack vare detta torde vi i dag ha möjlighet att fatta ett rätt enhälligt beslut i denna viktiga fråga, vilket kanske eljest inte kunnat ske. Kommittén var vernad av sina föregångare i det fallet.

Men å andra sidan har den kungl. propositionen en annan rubrik. Den heter: »Proposition till riksdagen angående den lägre lantbruksundervisningens ordnande.» Det är icke heller ett fullt adekvat uttryck för vad propositionen innehåller. Den innehåller nämligen inte en fullständig, slutgiltig lösning av den lägre lantbruksundervisningens ordnande, såsom utskottets vice ordförande redan tidigare har anmärkt, ty till denna måste man också räkna t. ex. omhändertagandet av ungdomen i tonåren och vidare den undervisning, som lantbru-

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)
karen alltjämt är i behov av under utövningen av sitt yrke. Han behöver hållas å jour med utvecklingen, och det kan ju ske genom anordnande av kurser och föredrag, och jag skall be att få lägga herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet denna sak på hjärtat. Det synes mig, som om någon-ting skulle kunna göras däråt vid den utredning angående hushållningssällskapens konsulentverksamhet och annan verksamhet, som herr statsrådet och andra ha antytt rätt snart böra ske. Jag tror, att denna del av den lägre lantbruksundervisningen lämpligen kunde omhänderhavas av hushållningssällskapen. Det vore en lämplig uppgift för dem. Jag vill dock ej gå så långt, som herr vice ordföranden Sederholm gjorde, då han sade, att dessa saker vore av större betydelse än vad vi i dag handläggat. Så långt vill jag inte gå. Det är klart, att kärnan, d. v. s. det viktigaste i dagens proposition, är frågan om den lägre lantbruksundervisningen, men att även de andra sakerna äro av vikt, det skall jag villigt erkänna.

Så skulle jag beträffande vad herr Andersson i Bussjö sade om småbrukarskolorna vilja säga, att det innebär en konstruktion utan reellt innehåll. Var skall man sätta gränsen mellan den, som skall gå i en småbrukareskola, och den, som skall gå i en lantmannaskola? Skall gränsen dragas vid 5, 10, 15 eller 20 hektar? Vårt land är ju ett så utpräglat småbrukarland, att det kan gott sägas om kanske alla våra lantmannaskolor, att de äro småbrukarskolor. Men jag vill giva herr Andersson rätt i att det skoljordbruk, som vid lantmannaskolorna anordnas, bör vara av sådan typ och beskaffenhet, som är allmänast förekommande på den ort, där skolan är belägen. Ha vi alltså en lantmannaskola i en Norrlandstrakt, där jordbruket är av viss typ och beskaffenhet och storekssklass, så bör skoljordbruket vara sådant, som jordbruket i allmänhet är på den orten, och så bör det vara i olika landsändar. Men jag tror inte, att det vore lyckligt och absolut inte av behovet påkallat att göra någon sådan konstruktion som en uppdelning i småbrukarskolor, bondeskolor och storjordbrukarskolor o. s. v. När det gäller att sköta riktigt stora jordbruk, då äro naturligtvis lantbruksskolorna lämpliga, ty där får man särskilt studera arbetsfördelning, arbetsledning, användning av större maskiner o. s. v. Dessa saker kunna tarva en särskild utbildning. Men jag tror inte man kan behöva konstruera fram en särskild utbildning för småbrukare, som ha t. ex. 5 hektar jord, och en annan för dem, som ha 10 hektar eller 20 hektar, ty den utbildningen komme att bli av enahanda beskaffenhet. Således är det alls inte något behov av en sådan uppdelning.

Om jag sedan till sist skulle få andraga ett litet önskemål, som jag fick vid genomläsningen av propositionen, så skulle jag vilja säga, att befattningen som inspektris vid lant-hushållsskolorna behöfve nog så snart som möjligt göras till en verklig befattning i lantbruksstyrelsen, så att inte vederbörande behöver splittra sina krafter på en uppgift, som ligger vid sidan. Om lant-hushållsskolorna skola nå den utveckling vi hoppas på, så tror jag, att det kräves att en människa helt ägnar sig åt denna uppgift. Kungl. Maj:t säger sig ju också skola ha sin uppmärksamhet riktad på detta förhållande.

Ja, herr talman, jag har beträffande mina synpunkter på lantmannakurserna rönt så liten förståelse inom utskottet, att jag inte har något särskilt yrkande. Jag skall emellertid be att få deklarerat, att jag sympatiserar med den reservation, som har framförts av herr Tjällgren, och att jag sålunda ansluter mig och yrkar bifall till utskottets förslag i alla delar utom beträffande den punkt, där herr Tjällgren har ett särskilt yrkande i en reservation.

Herr Eriksson, Carl: Herr talman! I anledning av herrar Elof Anderssons och Sederholms yttranden här i anslutning till den reservation, som är avgiven

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

av herrar von Stockenström och Carlström, vill jag säga, att utskottets flertal vid sitt ställningstagande varit av samma uppfattning, som departementschefen här klart och tydligt angav, nämligen att det föreliggande förslaget liksom utskottets yttrande ger tillräckligt svängrum för alla dem, som önska kortare kurser. Förslaget lägger ej hinder i vägen därför.

För övrigt bör man komma ihåg, att förslaget har föregåtts av två omfattande utredningar. I dessa utredningar ha helt säkert suttit personer, som väl känt till jordbrukets olika förhållanden. Man tycker då, att det är konstigt, att ingen av dessa herrar, som suttit i dessa båda kommittéer, ha delat de synpunkter, som särskilt herr Sederholm gjorde sig till tolk för, nämligen att det skulle behövas en helt ny inriktning för att kunna fylla skolorna med elever.

Beträffande det ringa elevantalet har ju förslaget för övrigt beviljat en hel del lättnader i olika avseenden för att möjliggöra för allt flera att få del av undervisningen inom de skilda skolorna. Det förefaller mig, som om det då vore lämpligare, att man säge tiden an och avvaktade i vilken mån de lättnader, som riksdagen går in för att besluta, kunna möjliggöra ett större deltagande i undervisningen än tidigare.

Beträffande herr Alfred Anderssons yttrande får jag säga, att oaktat jag är lekman på detta område ställer jag mig mycket undrande till hans förslag och jag tvivlar på, att vi här skulle vara färdiga att lägga upp en helt ny undervisningsform. Självfallet måste den skolform, som han talade för, omfatta en hel del teoretiska ämnen tillsammans med praktiska, således på visst sätt ligga i paritet med de nuvarande skolformerna. Vi skulle alltså få två olika skolformer, som skulle löpa nära nog parallellt med varandra, med endast mycket små avvikelser. Då förefaller det mig, herr Andersson, som om det vore lämpligare, att man försökte inordna just de speciella synpunkter, herr Andersson har, inom ramen för den undervisningsform, som tidigare finnes.

Vad herr Tjällgrens m. fl. reservation beträffar har jag, herr talman, inom utskottet ställt mig på majoritetens ståndpunkt på i huvudsak de skäl, som utskottets vice ordförande angav, nämligen att den ordning, som tidigare har gällt, inte har visat sig medföra några olägenheter, samtidigt som det förslag, som utskottet har stannat för, har lämnat större rådrum för styrelsen att träffa sitt val till respektive lärarbefattningar. Jag måste dock erkänna, att förslagets brister i denna del kunna avhjälpas, och det har här kommit fram ett förslag, herr talman, som jag skall be att få föredraga och som innebär ett tillägg till den reservation, som herr Tjällgren m. fl. avlämnat. Tillägget lyder sålunda: »Vid förslagets uppsättande bör lantbruksstyrelsen och vid eventuellt överklagande Kungl. Maj:t taga stor hänsyn jämväl till de praktiska meriterna för resp. befattning.» Jag hemställer sålunda, att detta tillägg måtte göras till den av herr Tjällgren avgivna reservationen, och jag skall för min del be att få yrka bifall till denna i dess sålunda utökade form.

Herr Wagnsson: Herr talman! Jag skall inte här uttala mig om den föreliggande propositionen mer än i fråga om en detalj. Jag vill bara i förbigående omnämna, att jag med stor tillfredsställelse ser, att riksdagen nu äntligen står redo att lösa denna fråga efter de linjer, som den kungl. propositionen föreslagit.

Det finnes emellertid ett uttalande i propositionen, som har gjort mig i någon mån orolig och som jag också vet har väckt mycken oro i folkhögskolekretsar. Jordbruksministern har nämligen sagt i propositionen, att förevarande fråga icke, i vad det gäller de ekonomiska konsekvenser den medför, bör ha några följder för skolväsendet i övrigt i vårt land, och alldeles särskilt under-

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

strykes detta i samband med frågan om stipendier till folkhögskolorna. Utskottet har också, då det behandlat ärendet, tagit upp denna synpunkt, och, ehuru något försiktigare än statsrådet, uttalat sin anslutning till de i propositionen framförda synpunkterna. På sid. 53 i utskottets utlåtande refereras ett par väckta motioner, som framhålla, att en höjning av dessa stipendier också bör medföra en höjning av stipendierna för eleverna vid folkhögskolorna, då stipendiebeloppen tidigare alltid varit lika vid dessa två olika skolformer. Och så säger utskottet i slutet av första stycket, ungefär mitt på sidan: »I anledning härav vill utskottet framhålla, att ett ståndpunktstagande i nu förevarande fråga icke kan anses bindande för frågan om stipendier vid folkhögskolan.» Detta uttalande sett i samband med det tidigare refererade uttalandet i propositionen får närmast tolkas, såvitt jag förstår rätt, som ett visserligen vagt, men dock understrykande av vad departementschefen anfört. På sid. 55 i förevarande utlåtande i näst sista stycket heter det vidare: »Utskottet anser i likhet med departementschefen, att den nu föreslagna reformen med hänsyn till de speciella förhållanden, som råda i fråga om jordbrukets yrkesutbildning, icke behöver medföra några konsekvenser i fråga om anslagen till andra skolor.» Utan tvivel får den, som läser dessa båda uttalanden i samband med vad departementschefen anfört, den uppfattningen, att jordbruksutskottet varit särskilt angeläget att här med en pekpinne visa statsutskottet, att om ett följande år, någon, i anslutning till det beslut, riksdagen nu fattar, påyrkar, att den tidigare konsekvent genomförda parallellismen mellan dessa tvenne skolformer skall upprätthållas, så har riksdagen redan nu sagt ifrån, att detta inte är nödvändigt. Jag hörde visserligen för en stund sedan i medkammaren, att ordföranden i jordbruksutskottet förklarade, att han för sin del ingalunda med detta uttalande avsett att på något sätt skada folkhögskolorna och att han gärna ville medverka till så förmånliga bestämmelser som möjligt också för folkhögskolorna. Naturligtvis är ett sådant uttalande från auktoritativt håll värdefullt, men när frågan om folkhögskolornas ställning så småningom skall prövas, gå säkert myndigheterna inte tillbaka till de debatter som förts i kamrarna, utan fästa sig mera vid de uttalanden, som förekomma i riksdagsskrivelsen. Under sådana förhållanden är det ju försiktigare, om man ser till, att riksdagsskrivelsen får en sådan avfattning, att den inte kan misstolkas.

Jag vill därför, under framhållande av att man inte nu bör på något sätt eller genom något uttalande föregripa prövningen av frågan om stipendierna eller andra anslagsfrågor för folkhögskolorna, hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta att i fråga om motiveringen utesluta den av mig nyss citerade meningen på sid. 53 i utskottets utlåtande. Det blir fullt sammanhang i stycket, om man efter orden: »Motionärerna ha påpekat att så alltid tidigare varit förhållandet», fortsätter: »Att göra något uttalande rörande sistnämnda stipendiens storlek synes utskottet emellertid ligga utanför behandlingen av förevarande proposition.»

Jag vill också hemställa, att det av mig citerade uttalandet på sid. 55 i utskottsutlåtandet måtte utgå. Det är fråga om följande uttalande: »Utskottet anser i likhet med departementschefen, att den nu föreslagna reformen med hänsyn till de speciella förhållanden, som råda i fråga om jordbrukets yrkesutbildning, icke behöver medföra några konsekvenser i fråga om anslagen till andra skolor.» Jag hemställer, att i stället för detta uttalande måtte sättas följande ord: »Utskottet anser, att frågor om anslag till andra skolor få bli föremål för prövning från fall till fall oberoende av frågan om statens stöd till nu ifrågavarande undervisning.» På det sättet binder riksdagen sig inte. Frågan lämnas öppen och får i behörig ordning prövas nästa år.

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

Jag vill tillägga, att samma yrkande i andra kammaren ställts av ordföranden i statsutskottets andra avdelning och att ett stort antal av kammarens ledamöter förenat sig med honom i detta yrkande.

I herr Wagnssons yttrande instämde herrar *Andrén, Persson, Elon Andersson, Sam Larsson, Björck, Karl Andersson, Emil Andersson* och *Albertsson*.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Jag kan i likhet med de ledamöter av kammaren, som nu instämt med den siste ärade talaren, på det livligaste instämma i vad han anförde och vill gärna vara med om att de meningar, som han citerade, strykas. Att dessa uttalanden ha väckt oro inom folkhögskolelägret, har kommit till min kännedom från de län, jag har äran representera.

Men jag begärde egentligen inte ordet endast för att göra detta instämmande utan för att säga några ord beträffande sättet för utseende av föreståndare för lantmannaskolorna. Därvidlag hade jag tänkt att yrka bifall till utskottets förslag, då jag anser, att det är väsentligen att föredraga framför reservanternas, men sedan herr Eriksson nu framfört ett kompromissförslag, skall jag avstå från att yrka bifall till utskottets förslag och i stället förena mig i herr Erikssons, även om jag anser, att detta inte helt täcker vad utskottet uttalat i saken.

Vad sedan angår den reservation, som jag för en stund sedan yttrade mig något om, så vill jag ju först och främst med tacksamhet inkassera vad statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nyss yttrade, då han förmenade, att man inom ramen av Kungl. Maj:ts och utskottets förslag mycket väl kan ordna sådana kortare kurser, som motionärerna och reservanternas pläderat för. Även om detta kan teoretiskt genomföras, vilket ju också herr Eriksson var inne på, inställer sig emellertid frågan om den praktiska tillämpningen av en sådan utbyggnad av systemet. Det måste ju bli särskild undervisningsplan, förmodar jag, för dessa kortare kurser, och även stipendier för eleverna vid dem m. m. Hur detta kommer att ordnas, därom veta vi ju ännu ingenting. Om det nu inte blir någon sådan utredning som reservanternas föreslå — och det är väl inte stora utsikter att kammaren skulle bifalla det förslaget — får jag livligt hoppas, att statsrådet måtte beakta dessa synpunkter, då det nu gäller att föra frågan vidare.

Herr statsrådet Pehrsson-Bramstorp: Jag skall inte göra någon invändning mot det förslag, herr Wagnsson framställt; den saken får man ju i varje fall pröva i annat sammanhang, då frågan om folkhögskolorna kommer före. När jag skrev de ifrågakomna uttalandena, menade jag, att den här saken får behandlas för sig och den andra för sig, och det innebär ju, såvitt jag förstår, det av herr Wagnsson föreslagna tillägget också.

Emellertid vill jag beträffande den reservation, som herr Andersson i Fältenborg nyss talade om, säga, att de siffror, som där anges beträffande procenttalet av elever, som besöka skolorna, härstamma från 1928, och siffrorna från 1938 visa dess bättre en ökning i elevantalet vid skolorna. Denna ökning är enligt mitt sätt att se ändå inte tillfredsställande, men när herr Sederholm talade om det otillfredsställande i nuvarande ordning, förbisåg väl herr Sederholm, att detta förslag likväl innebär väsentliga förändringar, förändringar som jag förmenar komma att öka elevantalet. Man kan ju bygga på dessa ändringar för att därigenom få en bättre ordning, och jag skulle till herr Andersson i Fältenborg vilja säga, att även utan skrivelse till Kungl. Maj:t blir ju hela undervisningssystemet en pågående utredning med tanke på att eventuellt bygga ut skolorna och deras uppgifter.

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)

Sedan tillkommer att man kanske kan tänka sig ett samarbete mellan hus-hållningssällskapen och skolorna för att åstadkomma ytterligare undervisnings-kurser.

Herr Tjällgren: Herr talman! Sedan jag begärde ordet, har ju mycket av vad jag tänkt omnämna redan blivit sagt, men jag skall i alla fall be att få yttra ett par ord.

Herr Sederholm, utskottets ärade vice ordförande, framhöll såsom skäl för sin och utskottets ståndpunkt beträffande tillsättningen av föreståndare och lärare i lantmannaskolor, att den anordning, som han talade för, hade funnits sedan lång tid tillbaka, och han ansåg därför, att man kunde fortsätta därmed även i framtiden. Det är ju ett ganska svagt skäl, som det i någon mån för-vånade mig att den ärade vice ordföranden tillät sig framhålla. Det är ju enligt det nu föreliggande förslaget dock så, att staten skall gå in för att helt avlöna lärarna vid ifrågavarande skolor, och då ha vi reservanter ansett, att staten också bör ha litet mera att säga till om i fråga om dessa lärares tillsättning. Jag tycker, att man inte har anledning att i detta fall icke hysa förtroende till lantbruksstyrelsen. Även på andra områden är det, såvitt jag vet, så, att styrelser göra upp förslag på sökande vid befattningars tillsättan-de. Så är det i vissa fall beträffande skolöverstyrelsen, och så är det väl också beträffande domkapitlen. Jag vill vidare understryka, att den stånd-punkt, som vi reservanter intagit, står, som sagt, i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, och den är även förordad av de sakkunniga.

Vidare skulle jag vilja till min vän Alfred Andersson säga, när han nu lik-som i utskottet pläderar för sina småbrukarskolor, att jag har litet svårt att förstå, att det i detta land, med där förekommande många olika förhållanden på jordbrukets område, skulle vara lämpligt att anordna olika lantmannasko-lor med hänsyn till den olika storleken av de jordbruk, som vederbörande jord-brukare inneha. I Skåne kan det ju t. ex. hända, att ett trettio tunnlands jord-bruk räknas såsom småbruk, under det att ett lika stort jordbruk i de trakter, där jag är hemma, anses vara ett medelstort jordbruk. Jag är rädd för att man skulle komma in på hala vägar därvidlag, om man ordnade med olika skolor för olika jordbruk.

Nu har det, herr talman, under debatten framställt ett yrkande om ett visst tillägg till den av mig m. fl. avgivna och vid utskottets utlåtande fogade re-servationen. Jag vill endast deklarerat, att jag för min del icke har någonting att invända emot att kammaren antager reservationen med det föreslagna till-lägget, och i anledning därav skall jag be att få ändra mitt förut framställda yrkande, så till vida, att jag vidhåller yrkandet om bifall till utskottets hem-ställan men återtar mitt yrkande om bifall till reservationen, och på den punk-ten förenar mig med herr Carl Eriksson.

Herr Sederholm: Herr talman! Om man för tillsättandet av ifrågavarande platser har en viss anordning, som fungerat på ett tillfredsställande sätt under en följd av år, kan jag icke finna annat, än att den därvid vunna goda erfaren-heten är ett mycket starkt skäl för att försätta på samma väg och icke ändra något i det avseendet. Men man kan ju bedöma styrkan av detta skäl från olika synpunkter, och det får ju såväl herr Tjällgren som jag göra var och en från sin synpunkt.

Emellertid har det ju framlagts ett kompromissförslag, som formellt tar hän-syn till den ståndpunkt, som reservanterna intagit, men å andra sidan söker trygga möjligheten till beaktande av de synpunkter, som framförts ifrån ut-skottets sida. Jag anser icke, att denna lösning är lika bra som utskottets

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)
förslag, men den innebär i alla fall en så väsentlig förbättring i förhållande till reservanternas ursprungliga ståndpunkt, att jag för min del är beredd att återtaga mitt yrkande och stödja detta kompromissyrkande, ifall enighet därom kan nås.

Vad sedan beträffar det förslag som här har framställts av herr Wagnsson, vill jag erinra om att det första förslag, som utskottet uppgjorde, när det behandlade denna fråga, var mera strävt skrivet, i överensstämmelse med vad departementschefen anförde. Vi ansågo emellertid i utskottet, att vi borde ställa oss helt utanför frågan om folkhögskolorna, så att den frågan skulle stå fullkomligt öppen. Avsikten med utskottets skrivsätt har just varit att få fram detta särskiljande av frågorna och ett framhållande av den oberoende ställning, vari dessa skolformer stå till varandra. Jag kan icke finna annat än att herr Wagnssons yrkande innebär precis detsamma som utskottets. Det kan hända, att det förra yrkandet tilltalar somliga ledamöter mera än det andra, men därtill kommer ju också, att man i folkhögskolekretsar blivit så att säga alldeles vettskrämd av det skrivsätt, som använts, och trott att det skulle vara något slags attentat mot folkhögskolorna, vilket icke varit meningen ifrån utskottets sida. Jag är lika stor vän av likställighet mellan folkhögskolor och lantmannaskolor som herr Wagnsson, och jag har icke något emot, om kammaren nu skulle ta hans formulering i stället för utskottets, eftersom jag anser, att innebörden i de båda uttalandena är precis densamma.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående utskottets hemställan och därefter särskilt rörande de skilda delar av motiveringen, varom olika yrkanden förekommit.

På sedermera gjord proposition bifölls utskottets hemställan.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade elika yrkanden förekommit dels angående utskottets å sid. 17—19 i det tryckta utlåtandet gjorda uttalanden i fråga om förslaget rörande lantmannaskolorna och dels beträffande utskottets å sid. 53 och 55 i utlåtandet gjorda uttalanden i fråga om stipendier åt behövande elever samt angående kostnadsberäkningar och anslagsfrågor m. m.

Angående utskottets yttrande i fråga om förslaget rörande lantmannaskolorna, anförde herr talmannen, hade yrkats dels att berörda yttrande skulle godkännas, dels ock, av herr *Eriksson, Carl*, att kammaren skulle godkänna utskottets yttrande med den förändrade lydelse, som förordats i den av herr Tjällgren m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, dock att i slutet av näst sista stycket skulle tilläggas: »Vid förslagets uppsättande bör lantbruksstyrelsen, och vid eventuellt överklagande Kungl. Maj:t, taga stor hänsyn jämväl till de praktiska meriterna för respektive befattning.»

Därefter gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av herr Carl Erikssons yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Beträffande utskottets uttalanden i fråga om stipendier åt behövande elever samt angående kostnadsberäkningar och anslagsfrågor m. m., yttrade nu vidare herr talmannen, hade endast yrkats, av herr *Wagnsson*, att utskottets yttrande i den förra delen skulle godkännas med utelämnande av näst sista meningen, så lydande: »I anledning härav vill utskottet framhålla, att ett ståndpunktstagande i nu förevarande fråga icke kan anses bindande för frågan om stipendier vid folkhögskolan», samt att utskottets yttrande i den senare

Ang. den lägre lantbruksundervisningens ordnande. (Forts.)
delen skulle godkännas med den ändring, att sista meningen i andra stycket avfattades sålunda: »Utskottet anser, att frågor om anslag till andra skolor få bli föremål för prövning från fall till fall oberoende av frågan om statens stöd till nu ifrågavarande undervisning.»

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av utskottets uttalanden i nu ifrågavarande delar samt vidare enligt herr Wagnssons yrkande; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på godkännande av utskottets uttalanden, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wagnsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som beträffande motiveringen i jordbruksutskottets utlåtande nr 51 godkänner utskottets uttalanden i fråga om »Stipendier åt behövande elever» och »Kostnadsberäkningar och anslagsfrågor m. m.», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Wagnssons därom gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkten B.

Herr *Andersson, Elof*: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herrar von Stockenström och Carlström avgivna reservationen.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna punkten annat yrkande ej förekommit, än att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som påyrkats i den av herrar von Stockenström och Carlström vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan oförändrad samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 262 blev densamma på begäran bordlagd.

Herr *Bäckström* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för statsbidrag från statens avdikningsanslag till vissa invallningsföretag vid Ume- och Vindelälvarna i Västerbottens län.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vissa ändringar i lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning; och

nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa bestämmelser angående utrotande av berberis inom nationalparker och såsom naturminnesmärken fridlysta områden.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av viss del av kronan tillfallet danaarv efter Annika Hansson, född Christoffersdotter, från Blomskogs socken;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv; och

nr 135, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utredning rörande avveckling av de till vissa städer utgående tolagsersättningsarna; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Norrbottens läns hushållningssällskap för inrättande av lantbruksskola;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående iordningsställande av vissa kolonat i Norrbottens län, att upplåtas till lappar, m. m.;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens växtskyddsanstalts filial i Alnarp; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till veterinärstaten.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.25 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 29 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 258, angående lönereglering för vissa professorer vid konsthögskolan och vissa tjänstemän vid konjunkturinstitutet m. m.;

nr 259, angående anslag till avlöningar vid akademien för de fria konsterna med konsthögskolan;

nr 260, angående ratifikation av ett i Stockholm den 18 april 1939 under-tecknat protokoll rörande ändring av 1928 års svensk-franska förliknings- och skiljedomstraktat;

nr 261, angående bestridande av vissa kostnader i samband med inbördes-kriget i Spanien;

nr 263, angående statlig krigsförsäkring;

nr 264, angående fortsatt befrielse från riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

nr 265, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 4 juni 1937 (nr 305) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv;

nr 266, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 18 juni 1937 (nr 481) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 267, angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Amerikas Förenata Stater för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräkning beträffande inkomst- och andra skatter, m. m.;

nr 268, angående uppförande av beskickningshus i Tokio m. m.;

nr 269, angående ersättning av statsmedel för vissa skador och kostnader till följd av Ume- och Vindelälvarnas översvämning år 1938;

nr 270, angående indragning av sändebudsbefattningen i Prag och upprättande av en sändebudsbefattning i Belgrad;

nr 271, angående anslag till ersättning åt verksläkare för budgetåret 1939/40;

nr 272, angående anslag till allmänna lönenämnden m. m.;

nr 273, angående anslag till konjunkturinstitutet för budgetåret 1939/40;

nr 274, med förslag till lag om ändring i vissa delar av luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504);

nr 275, med förslag till lag om sjukhusvård vid krig eller krigsfara;

nr 277, med förslag om ändring i vissa delar av civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442); samt

nr 278, angående ändrade pensionsbestämmelser för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor.

Justerades protokollen för den 22 och den 25 innevarande månad.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som komme att hållas lördagen den 6 nästkommande maj, företaga följande val, nämligen

dels av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning,

dels ock av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret än även suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Herr **förste vice talmannen** erhöll ordet och anförde: I anslutning till det av kammaren nu fattade beslutet får jag hemställa, att kammaren måtte besluta, att antalet suppleanter för de valmän, som skola utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dessa, bestämmas till tio.

Denna hemställan bifölls.

Anmäldes och godkändes bankoutsrottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överenskommelser med universitetets i Uppsala pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn, vaktbetjäningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning för änkor och barn samt pensionsinrättningen för änkor och barn efter befattningshavare vid universitetet i Lund om övertagande av dessa pensionsinrättningars rörelse, m. m.;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för överläkare och sjukgymnaster vid de till pensionsstyrelsen anslutna kuranstalterna;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för ordinarie lärare vid vävskolan i Borås;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av ådragna yrkessjukdomar; samt

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt furiren vid Jämtlands flygflottilj Sture Gärdins änka Asta Evelina Gärdin, född Falk.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till om- och nybyggnadsarbeten vid nomadskolorna jämte en i ämnet väckt motion;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldigheten beträffande till styrelsen för kommunala mellanskolan i Göteborg oriktigt utbetalta statsbidrag;

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av vattenfallsandelar i Järpströmmen m. m.;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsförmåner för personal vid Borås—Jönköpings järnväg, som vid järnvägens införlivande med statens järnvägar övergår i nämnda järnvägars tjänst;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ökade lånemöjligheter för den mindre skeppsfarten;

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av skyddsrum i statens fastigheter;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förvärv av Skåne—Smålands järnväg;

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställningsförhållandena för biträdande lärare vid folkskolor och lärare vid mindre folkskolor jämte i ämnet väckta motioner;

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till den svenska exportnäringens främjande;

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till barnsjukvården i riket; samt

nr 219, i anledning av riksdagens år 1938 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1937—30 juni 1938.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 262, angående förstärkning av det för budgetåret 1938/39 anvisade reservationsanslaget till vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Bäckström* m. fl väckta motionen, nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för statsbidrag från statens avdikningsanslag till vissa inwallningsföretag vid Ume- och Vindelälvarna i Västerbotten län.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 133 och 134.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 135, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utredning rörande avveckling av de till vissa städer utgående tolagsersättningarna.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottet utlåtanden nr 52—55.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 258—261, 263—275, 277 och 278 blevo desamma på begäran bordlagda.

Anmälades och bordlades

statsutskottet utlåtanden:

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avlöningsreglemente för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente) jämte en i ämnet väckt motion;

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40 jämte en i ämnet väckt motion;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till in- tagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter jämte i äm- net väckta motioner;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av den årliga lästiden vid folkskolan m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statens kriminaltekniska anstalt m. m.;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skyddsläke- medel åt vissa kvinnor och barn jämte en i ämnet väckt motion;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående redovisningen av vissa av försvarsväsendet, tullverket och lotsverket disponerade fastigheter m. m.;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till ersättning till statens domäners fond för upplåten mark m. m.;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram- ställning om anslag till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegraf- väsende jämte två motioner;

nr 145, i anledning av väckt motion om årlig redovisning för riksdagen av de automatiskt växande utgifterna;

nr 146, i anledning av väckt motion om avskrivning av ett till Hjeltans byamäns elektriska kraftförening beviljat lån; samt

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av 35 § civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av väckt motion om höj- ning av tullen å vissa slag av vävnader;

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av spannmåls- marknaden m. m.;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i sta- tens pensionsanstalt för viss personal hos vägdistrikten;

nr 43, i anledning av väckt motion om revision av pensionsvillkoren för föreståndare och föreståndarinnor vid ålderdomshem m. fl. vårdanstalter; samt

nr 44, med förslag i fråga om rätt till besvär över beslut, fattat av full- mäktige i riksbanken eller riksgäldskontoret eller av styrelsen för riksdags- biblioteket, om vägran att utlämna allmän handling;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckt motion angående införande av möjlighet att in- skriva gruvrätt i protokoll, fört av inskrivningsdomare, och därefter in-teckna samma rätt; samt

nr 24, i anledning av väckta motioner angående beredande av effektivare skydd för svensk konstslöjd;

andra lagutskottets utlåtande och memorial:

nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 28, i anledning av remiss från första kammaren av motionen I:214 om en ledande tanke och en ordnande hand särskilt över den norrländska jordfrä- gan;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om utredning rörande missförhållanden inom det offentliga nöjeslivet m. m.;

nr 11, i anledning av väckt motion angående ordnande av en samhällets ungdomsverksamhet, särskilt på landsbygden; samt

nr 12, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet för prästerskapet att i viss utsträckning förrätta högmässa efter fritt ritual; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner om utredning rörande byggnadskostnaderna på landsbygden; samt

nr 12, i anledning av väckt motion angående utredning om handelssjöfartens skydd under krigsförhållanden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.18 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.